

ผลงานค่านการ เขียนและงานวิจัยอันที่เกี่ยวข้อง

ระบบเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการทำมาหาเลี้ยงชีพของมนุษย์ ซึ่งก่อให้เกิดผลผลิตในรูปสินค้าและบริการ สังคมจะ ต้องผลิตผลใช้พื่อที่ตนเองจะอยู่ได้ และจะต้องพยายามจัดให้มีการจำหน่ายผลิตผลเหล่านั้นเพื่อจะได้เพิ่มปริมาณผลิตผล ใหม่มากยิ่งขึ้น Robert L. Heilbroner ได้กล่าวไว้ว่า ¹"These Great systemic types can be called economics run by Tradition, economics run by Command, and Economics run by the Market" ซึ่งหมายความว่า ระบบเศรษฐกิจที่เป็นหลักนั้นมี 3 แบบ คือ แบบธรรมเนียมประเพณี แบบคำสั่ง และแบบการตลาด

แบบธรรมเนียมประเพณีนั้นเป็นวิชาการ เศรษฐกิจที่เคยตั้งขึ้นและยอมรับกันมาแล้วตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยถือว่าถูกต้องตามกฎหมาย ระบบประเพณีและความเชื่อถือ ระบบนี้สามารถแก้ปัญหาของเศรษฐกิจได้ดีในด้านการผลิต เป็นเครื่องประกันว่าหน้าที่การงานที่จะจัดให้มีขึ้นนั้นจะต้องจัดได้อย่างแน่นอน เช่น พนมอชอาชีพการงานให้แก่ลูกสืบทอดกันมา วิธีนี้ทำให้สามารถรักษาศิลปะ ความชำนาญและทักษะในอาชีพต่าง ๆ จากอดีตมาจนถึงปัจจุบันได้ ในประเทศอียิปต์ ลูกชายจะต้องปฏิบัติกิจศาสนาตามอาชีพบิดา ถ้าไม่กระทำตามธรรมเนียม ถือว่าเป็นการล่วงละเมิดอย่างรุนแรง จึงกล่าวได้ว่า เศรษฐกิจแบบนี้ได้รักษาความมีระเบียบทางการผลิตในสังคมไว้ได้ ในยุโรปสมัยกลาง ศิลปอาชีพต่าง ๆ สามารถเป็นยงสืบต่อกันมาได้ก็เพราะระบบเศรษฐกิจแบบธรรมเนียมประเพณีนั่นเอง ในคัมภีร์กวีพิทยาของอินเดียนได้สอนไว้ว่า ทุกคนต้องทำงานตามวรรณะของตน แม้จะทำงานในอาชีพของตนบกพร่องบ้างก็ยังดีกว่าไม่ทำงาน

¹Robert L. Heilbroner, The Making of Economic Society, (Prentice Hall, Inc., New Jersey 1968), p.9.

ในวรรณคดีของผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อจะได้ไม่ก่อให้เกิดการขัดแย้ง (Conflict) หรือแย่งอาชีพของผู้อื่น โดยเล่ห์เหลี่ยมอะไรอย่างใดทำไปอย่างนี้ จะได้ไม่เสียสมดุลย์ในสังคม เช่น ลูกชานา ซึ่งก็ควรทำหน้าที่ต่อไป ไม่ควรอยากเปลี่ยนอาชีพมารับราชการ เพราะจะทำให้ขาดคนชานา และทำให้เกิดแย่งอาชีพรับราชการ ซึ่งทำให้เสียสมดุลย์ในสังคม เป็นเหตุให้เกิดปัญหาสำคัญด้านอื่น ๆ ตามมาอีกด้วย ทั้งนี้เพราะไม่ปฏิบัติตามระบบเศรษฐกิจแบบธรรมเนียบประเพณี นอกจากด้านการผลิตแล้ว ด้านการจำหน่ายก็จะรักษาสมดุลย์ทางสังคมได้แม้จะไม่ดีนัก แต่ก็เป็นแนวทางว่าถ้าทำตามระบบนี้ ก็จะไม่ยุ่งยากในการจำหน่าย นอกจากนั้นในด้านการบริการก็ไม่เกิดปัญหาด้านถือหลักเศรษฐกิจระบบนี้ เช่น ถือว่า ผู้หญิงอ่อนแอกว่าชาย ฉะนั้น ค่าบริการรับจ้างก็ตกลงถูกกว่าชาย และผู้หญิงก็บอกรับสภาพเช่นนั้น ในการเลือกคนเข้าทำงานระบบธรรมเนียบประเพณีช่วยมาก บางพวกก็ถือว่าอาชีพบางประเภทไม่ไช่ของตัว ไม่ยอมกระทำ ทำให้ไม่แย่งงานในอาชีพของคนอื่น สังคมจึงไม่วุ่นวาย ไทยเราหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่ยึดถือระบบนี้ ทำให้เกิดปัญหายุ่งยากเพราะคนอยากเข้าเมืองหลวง เลิกอาชีพชานาทั้ง ๆ ที่ทั่วกันมาหลายชั่วคน และเมื่อเข้ามาแล้วก็เกิดความคั่นข้องใจต่าง ๆ เพราะไม่ได้มีพื้นฐานมาอย่างนั้น สังคมใดที่ยึดระบบเนียบประเพณีในทางเศรษฐกิจ เป็นแนวทางจะไม่ค่อยประสบปัญหาอันเนื่องมาจากภายในสังคมนั้น แต่จะได้รับอุปสรรคจากภายนอกสังคม เช่น การสงคราม โรคระบาด และความผันแปรของดินฟ้าอากาศ เพราะทุกคนก็ทำอาชีพอย่างเดิมไปเรื่อย ๆ ทั้งนี้เพราะถ้าทุกคนเปลี่ยนอาชีพในเวลารวดเร็วก็จะทำให้เกิดเป็นปัญหายุ่งยากมาก แต่ระบบนี้มีข้อเสียก็ทำให้ขาดความก้าวหน้า คือ เคยทำอย่างไรก็ทำอย่างนั้นต่อไป ไม่ขยายงานให้กว้างขวางออกไป เช่น ภาคอีสานปัจจุบัน ขาดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ เพราะทุกคนมีอาชีพทำนา แม้จะไปทำอุตสาหกรรมบ้าง ก็ต้องกลับไปทำนาในฤดูทำนา และการปฏิบัติอาชีพดังนี้ไม่เป็นไปตามหลักการประกอบอาชีพตามความถนัดของตน และไม่มีการผลิตผลจำนวนมาก ไม่มีความก้าวหน้าในอาชีพ

เศรษฐกิจแบบคำสั่ง ในอียิปต์โบราณผู้มีอำนาจปกครองจะเป็นผู้ออกคำสั่งให้ผลิตผลหรือให้ส่งผลิตผลตามที่ตนต้องการ ผู้ผลิตเป็นผู้นำส่งหรือผู้รับคำสั่ง เช่น เกี่ยวกับการส่งส่วยของพระมหากษัตริย์ ระบบเศรษฐกิจแบบนี้อาจมีปัญหาดังด้านการผลิต และด้านการจำหน่าย เพราะผล

ผลิตไม่ได้เป็นประโยชน์แก่ผู้ผลิตเอง แต่เป็นของผู้ออกคำสั่ง ผู้ผลิตขาดอิสระภาพ เพราะต้องทำให้ได้ตามคำสั่ง แต่ถ้าผู้ซึ่งมีสมองดี เป็นนักวางแผนที่ดี ก็เกิดผลดีเหมือนกันเพราะสามารถวางแผนการผลิตได้ เช่น ไทหวันสามารถวางแผนได้ว่า ที่ดินเขตใดจะเพาะปลูกอะไร ทำให้ปลูกได้พอเหมาะพอดีกับความต้องการของสังคม และเศรษฐกิจจะเปลี่ยนแปลงไปตามผู้ออกคำสั่งนั้น แต่ระบบนี้อาจจะเร่งให้เศรษฐกิจเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น ในจีนแดง หรือรัสเซีย ในปัจจุบัน ได้ใช้ระบบนี้ทำให้เศรษฐกิจก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ซึ่งต่างกับเศรษฐกิจในประเทศจีนในอดีต ซึ่งใช้ระบบธรรมเนียมประเพณี ระบบนี้ทำให้เกิดภาวะอำนาจเข้าสู่รัฐ และรัฐก็ได้นำไปใช้เป็นสาธารณูปโภค เช่น สร้างถนนหนทาง การคมนาคม การชลประทาน การรถไฟ และการไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการปูพื้นฐานเพื่อให้เศรษฐกิจดีขึ้น การใช้ระบบนี้และรัฐบาลเป็นผู้ออกคำสั่งจะสามารถควบคุมเศรษฐกิจ หรือเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจของรัฐได้เต็มที่ แต่ระบบเศรษฐกิจแบบนี้ ถ้าควบคุมไปกับการปกครองแบบเผด็จการ (Dictator) ก็จะได้ต่างกับการควบคุมไปกับระบบประชาธิปไตย และในด้านการเก็บภาษีก็แตกต่างกันมาก เพราะระบบปกครองทั้งสองเกณฑ์ระบบบังคับต่างกัน แต่มีเหมือนกันคือ ทั้งสองแบบก็ต้องเสียภาษี อย่างไรก็ตามเศรษฐกิจแบบคำสั่งนี้อาจจะใช้วิธีการปกครองแบบเผด็จการหรือแบบประชาธิปไตยก็ได้ แต่ถ้าไม่ไปทางเผด็จการก็เป็นกรณีศีลธรรม ทำให้ระบบธรรมเนียมประเพณีทรบกระเทือนไปบ้าง และไม่มั่นคงส่วนตัวสมาชิก แต่ถ้าใช้กับการปกครองระบบประชาธิปไตยก็จะทำให้เป็นผลดีต่อส่วนรวม อย่างไรก็ตามยังมีสิ่งลอบใจที่ตั้งอยู่ได้โดยปราศจากเศรษฐกิจแบบคำสั่ง และได้ช่วยให้สังคมส่วนรวมคงอยู่ได้ ระบบทั้งสองอย่างข้างต้นนี้ก็มีอยู่คู่กับประวัติศาสตร์ ของมนุษยชาติ และมนุษยชาติสามารถคงอยู่สืบมาได้ทุกวันนี้ก็เนื่องจากระบบเศรษฐกิจทั้งสองนี้

ระบบเศรษฐกิจแบบการตลาด การที่จะให้มีการผลิตการจำหน่ายที่คึกคักจำเป็นต้องมีแบบการตลาดเกิดขึ้น เพราะจะทำให้สังคมนั้นเป็นอยู่ควบคุมตนเองได้ โคออาจจะอาศัยระบบทั้งสองข้างต้นบ้างเพียงเล็กน้อย ระบบการตลาดนี้ได้เข้ามาแทนระบบเศรษฐกิจทั้งสองข้างต้นได้อย่างดี แต่ไม่ใช่เข้ามาแทนทั้งหมด ในยุคปัจจุบันนี้เป็นยุคเศรษฐกิจแบบการตลาด เพราะเมื่อเกิดระบบตลาดขึ้นทำให้มีการผลิต การจำหน่ายซึ่งเกิดเป็นการค้าขายแลกเปลี่ยนกว้างขวางยิ่งขึ้น ทำให้

เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพราะเป็นไปโดยอิสระตามความสมัครใจของผู้ผลิต และผลผลิตก็เป็นของผู้ผลิตเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ได้เงินทองไปใช้จ่ายตามความต้องการของผู้ผลิต ทำให้มีความพอใจเกิดกำลังใจในการทำงาน มีความกระตือรือร้นไม่จำเป็นต้องออกคำสั่ง ไม่ต้องบังคับ เพราะระบบการตลาดเป็นผู้บังคับ การผลิตการจำหน่ายจัดใ้เอง เพราะถ้าผลิตมากเกินไปความต้องการจำหน่ายไม่ไ้ก็จะต้องเลิกผลิต แต่ถ้าสิ่งใดสังคมต้องการมากจำหน่ายได้ราคาดี ก็จะเร่งผลิตให้มากขึ้น ดังนั้น ระบบการตลาดจะเป็นผู้รักษาสมดุลย์ในด้านการผลิตและการจำหน่าย ตลอดจนการให้บริการ โดยไม่ต้องอาศัยระบบคำสั่ง แต่ตลาดจะเป็นผู้บังคับแทนไปในตัว

สรุปได้ว่าแบบธรรมเนียบประเพณีนั้นเป็นการรักษาศิลปะและอาชีพไว้ให้ยืนยงแต่ผลผลิตได้ปริมาณน้อยเหมาะสำหรับในระยะ เวลาที่สังคมยังเล็กอยู่ แบบคำสั่งผลผลิตและการผลิตไม่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพเพราะถูกบังคับทั้งผลผลิตก็ไม่ได้ประโยชน์แก่ตนเอง แม้การวางแผนจะดีแต่ผู้ปฏิบัติขาดกำลังใจในการปฏิบัติงาน ขาดความกระตือรือร้น แม้จะมีการบังคับก็ยังไม่ใ้ผลดีคือผู้นั้นเอง ส่วนระบบตลาดนั้นเป็นระบบที่มีอิสระ มีการแข่งขันโดยเสรี ผู้วางแผนและผู้ปฏิบัติเป็นบุคคลเดียวกัน สามารถยอมให้ค่าเงินไปตามแผนได้ และผู้บังคับมิได้เป็นบุคคลแต่เป็นระบบการตลาด หรือคือผู้นั้นเอง ดังนั้นระบบนี้ทำให้ผู้บริโภคได้ประโยชน์มาก คือได้เลือกซื้อ และใ้มือสินค้าในราคาถูกลง ทั้งนี้เพราะเกิดการแข่งขันในด้านการผลิตและการให้บริการ

เศรษฐกิจการศึกษา

เศรษฐกิจการศึกษา (The economics of education) เกิดขึ้นเมื่อนักเศรษฐศาสตร์หันมาสนใจการศึกษา เช่น Adam Smith ได้นำระบบการแข่งขันอย่างเสรีมาใช้ในการศึกษา คือ ให้มีการแข่งขันอย่างเสรีในวงการศึกษา รัฐไม่ผูกขาดสถาบันการศึกษา แต่ให้ประชาชนแข่งขันกันเพื่อประโยชน์ในทางคุณภาพของการศึกษา และประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา เดิมนักเศรษฐศาสตร์ให้ทัศนะไว้ว่า ปัจจุบันในการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ คือ

ทรัพยากร งาน และทุน แต่ต่อมาได้พบความจริงว่า ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการศึกษา แต่เดิมนั้นความเจริญทางเศรษฐกิจ คือ การเพิ่มผลผลิตและเพิ่มบริการต่าง ๆ ที่เรียกว่ารายได้ประชาการ Gross National Product (G.N.P.) แต่ต่อมาได้มองในแง่ประสิทธิภาพของการทำงาน ซึ่งหมายถึงการเพิ่มผลผลิตต่อหนึ่งหน่วยของการลงทุน คือ ถ้าลงทุนหนึ่งหน่วยเกิดผลผลิตมากกว่าถือว่า ประสิทธิภาพในการผลิตสูง ก็ย่อมมีความเจริญในทางเศรษฐกิจ ดังนั้น ความเจริญในทางเศรษฐกิจนั้นมิใช่ขึ้นอยู่กับทรัพยากรแรงงานและการลงทุนเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการผลิต และวิธีที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตก็คือวิธีการศึกษานั้นเอง เมื่อนักเศรษฐศาสตร์ได้มองเห็นความสำคัญของการศึกษาในแง่เศรษฐกิจดังนั้นแล้วก็ได้ถือว่าการลงทุนเพื่อการศึกษาเป็นการลงทุนแบบหนึ่ง จึงเป็นเหตุให้เศรษฐกิจกรศึกษาเกิดขึ้น

ปัญหาสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือการเงินเพื่อการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่ได้มาจากเงินช่วยเหลือในรูปงบประมาณจากรัฐ ดังนั้น ดร. ชำรง บัวศรี ได้กล่าวไว้ในเศรษฐกิจการศึกษากับการจัดการศึกษาในปัจจุบันว่า ² "ในการจัดสรรเงินเพื่อศึกษานั้น เราจะคงมุ่งเล็งถึงประสิทธิภาพในการใช้จ่าย (Efficiency in Expenditure) ความคุ้มกันไปทั่ว ซึ่งหมายถึงพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่าง Input และ Output และวิธีการที่ใช้ (Method) ที่จะก่อให้เกิดผลด้วย" ดังนั้น เมื่อนับการศึกษาเป็นวิสาหกิจที่เรียกว่าวิสาหกิจการศึกษา (Educational Enterprise) จึงต้องมีวิธีจัดและดำเนินการ เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลสมตามความมุ่งหมายคือได้ทั้งคุณภาพและประสิทธิภาพ และเมื่อผลผลิตสูง คือ นักเรียนมีคุณภาพสูง ถือว่ามีประสิทธิภาพสูงก็ (High Productivity) ด้วย

ในการลงทุนเพื่อศึกษานั้นแต่ละประเทศจะลงทุนมากน้อยเพียงใดนั้น เขาคิดเทียบกับรายได้ประชาชาติ (G.N.P.) หรือรายได้จากมวลรวมผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ (Gross Domestic Product, G.D.P.) หรือกันงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งปรากฏใน ³ ตารางที่ 1 และตารางที่ 2

² ชำรง บัวศรี, ดร., เศรษฐกิจการศึกษากับการจัดการศึกษาในปัจจุบัน, (กรุงเทพฯ, พ.ศ. 2511), หน้า 53

³ วางแผนการศึกษา, กองฯ, การวิเคราะห์งบประมาณค่านองเงินของกระทรวงศึกษาธิการ, ปี 2513, (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 2513), AP/1-AP/3

ตารางที่ 1

ความสัมพันธ์และลักษณะผลิตภัณฑ์รวมในประเทศ (G.D.P.)

งบประมาณแผ่นดิน และงบประมาณการศึกษา³

หน่วย : ล้านบาท

๑๖
๒๐
๑๓
๖๗

ปีงบประมาณ	ผลิตภัณฑ์รวมในประเทศ (G.D.P.)			งบประมาณแผ่นดิน		งบประมาณการศึกษา			
	มูลค่า	%เพิ่มจาก ปีก่อน	จำนวน เงิน	%เพิ่ม G.D.P.	%เพิ่ม จากปีก่อน	จำนวนเงิน	%ของ G.D.P.	%งบประมาณ แผ่นดิน	%เพิ่มจาก ปีก่อน
2509	93,751.7	14.9	14,400.0	15.35	15.94	2,494.8	2.66	17.33	-
2510	107,878.4	15.1	18,480.0	17.13	28.33	2,994.1	2.78	16.20	20.0
2511	115,429.1	7.0	21,262.0	18.41	15.05	3,429.1	2.97	19.51	18.5
2512	126,973.0	10.0	24,269.0	19.11	14.14	4,056.6	3.13	16.71	18.3
2513	140,305.2	10.5	27,700.6	19.75	14.14	4,377.1*	3.12	15.80	7.9
						4,785.6*	3.41	17.28	18.0

หมายเหตุ ³ เป็นงบประมาณเฉพาะงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเท่านั้น และเป็นงบประมาณที่งบประมาณการศึกษาสำหรับโครง/งานต่อเนื่องไม่รวมโครงการใหม่ในปี 2513

* เป็นวงเงินขั้นต่ำจากการวิเคราะห์

ตารางที่ 2

งบประมาณกระทรวงศึกษาธิการ 2509-2513

ปีงบประมาณ	จำนวนเงิน	%ของ G.D.P.	%งบประมาณแผ่นดิน	%เพิ่มจากปีก่อน	หมายเหตุ
2509	2,058.5	2.23	14.30	-	งบประมาณของ
2510	2,430.2	2.44	13.15	81.1	กระทรวงศึกษา
2511	1,230.8	1.14	5.79	49.4	ธิการในบอคน ^๕
2512	1,367.8	1.17	5.63	11.1	ได้รวมงบประมาณ
2513	1,471.7	1.05	5.13	7.6	การศึกษาและงบ
2513	1,609.4	1.14	5.61	17.7	อื่นที่ไม่ใช่การศึกษ ๕ ไวคย

การพัฒนาเศรษฐกิจการศึกษาในไทย

การพัฒนาการศึกษานั้น อาจพัฒนาได้ 3 ประการคือ

1. พัฒนาการศึกษาโดยการเพิ่มงบประมาณ
2. พัฒนาการศึกษาโดยการปรับปรุงคุณภาพของการทำงาน
3. พัฒนาการศึกษาโดยการใช้จ่ายเงินงบประมาณ เวลา วัสดุ และคนอย่างประหยัด และคุ้มค่าของการลงทุน⁴

ทั้ง 3 ประการนี้คือเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจการศึกษาเพื่อให้ได้กำลังคน

(Manpower) เพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้เพราะหัวใจของการพัฒนาประเทศคือการพัฒนาเศรษฐกิจ และคนเป็นปัจจัยอันสำคัญยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจ ส่วนคนที่มีการศึกษาดี จะมีความรู้ความเจตียอดฉลาด หักยะสูง ซึ่งจะมีความสามารถในการผลิตสูง เมื่อประชากรมีรายได้อันสูง รายได้รวมของประเทศก็จะสูงขึ้นด้วย ดังนั้น รัฐบาลจึงได้วางแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติชั้น 2 ฉบับ และปัจจุบันเป็นแผนพัฒนาฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - 2514) ได้⁵ "ให้ความสำคัญในด้านการพัฒนากำลังคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการด้านกำลังคน" และถือว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศได้แก่ทรัพยากรกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถ อันเกิดจากการได้รับการศึกษาและฝึกอบรม ปัจจุบันมีประชากร 1 ใน 6 ของประชากรทั้งสิ้น ซึ่งเป็นนักเรียนและนักศึกษา แต่ปรากฏว่ามีนักเรียนลดต่ำลงในระดับการศึกษาสูง ๆ และมาตรฐานการศึกษาโดยทั่วไปยังไม่อยู่ในเกณฑ์สูงพอ และที่สำคัญคือการผลิตผู้สำเร็จการศึกษายังไม่สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนทั้ง ๆ ที่ประเทศยังต้องการและขาดกำลังคนที่มีความรู้และมีมือเป็นอันมาก

⁴ ชาญ แสวงศักดิ์, ดร. การลงทุนและการสูญเสียทางการศึกษา, ศุภสกา 2511 หน้า 56.

⁵ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2, 2509 หน้า 1.

ดังนั้น ขอมให้เกิดการสูญเสียในค่านักว้ลคน และ เป็นอ้นครายในค่านสังคมในที่สุด

ดังนั้น นโยบายพัฒนาการศึกษาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 2 ได้แก้ไขปัญหาคือ
เวลานั้นอย่างจริงจ้งคั้งนี้ คือ

นโยบายหลักได้แก่การ จักการศึกษาให้สัมพันธ์กับความค้องการทาง เศรษฐกิจ และสังคม และให้สอดคล้องกับภาวะผูกพันที่มีอยู่ในสังคม นอกจากนั้นการปรับปรุุงคุณภาพก็เป็นเรื่องสำคัญยิ่งสำหรับสถาบันการศึกษาของ เอกชน รัฐมีนโยบาย จะส่งเสริมและสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องคุณภาพ ในค่านเป้าหมายได้ กำหนดว่าในปีการศึกษา 2514 จะมีนักศึกษานักเรียนทุกระดับ 6.35 ล้านคน เทียบกับ 5.3 ล้านคนในปี 2509 เฉพาะในชั้นอุดมศึกษาจะเพิ่มจาก 33,500คน เป็น 43,800 คน เป้าหมายอีกประการหนึ่งได้แก่การผลิตครู ซึ่งคาดว่าจะผลิต ได้ประมาณ 40,000 คน⁶

นอกจากนั้นในแผนพัฒนาการ เศรษฐกิจได้วาง โครงการจะขยายการศึกษาภาคบังคับ ไปถึงมระดงศึกษาตอนปลาย ขยายมัธยมศึกษาแบบประสม อาชีวศึกษา และปรับปรุงขยาย มหาวิทยาลัยเฉพาะอย่างบั้งสาขาเทคนิค ซึ่งมีความค้องการสูงโดยจะใช้งินกู้จากธนาคาร โลก ส่วนในข้อ 46 ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับเดียวกันนี้ได้กล่าวไว้ว่า ⁷"เงินพัฒนาการศึกษาได้ กำหนดไว้ 6,500 ล้านบาท เป็นเงินงบประมาณ 5,400ล้านบาทเงินกู้ 570 ล้านบาท และเงินช่วยเหลือ 530 ล้านบาท

นอกจากค้องการกำล้งคนที่ได้รับการศึกษาและอบรมแล้ว การพัฒนากำล้งคนยังค้อง มีเป้าหมายเพื่อลดปริมาณการว่างงานและการทำงานค้ำระดับให้น้อยลงด้วย ทั้ง ๆ ที่ประชากร ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้คนรุ่นใหม่เข้าสู่ตลาดแรงงานเพิ่มจำนวนขึ้นมาก จึงจำเป็ค้อง

⁶สำนักสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจแห่งชาติ, เรื่องเดียวกัน หน้า 12

⁷เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน

ขยายการมีงานทำสำหรับกำลังคนในตลาดที่เป็นมาแล้วได้เกิดการไม่สมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานด้านกำลังคน (Manpower Supply and Demand) แผนพัฒนานี้จึงวางนโยบายทั้งระยะสั้นและระยะยาวไว้ต่อกำลังคนที่มีประสิทธิภาพและให้สมดุลกัน ดังปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2509 กำลังแรงงานของประเทศไทยมีประมาณร้อยละ 45 คือประมาณ 15 ล้านคนจากประชากรประมาณ 35 ล้านคน รวมทั้งแรงงานสตรี ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันอย่างยิ่งเพราะกำลังแรงงานเกือบร้อยละ 42 เป็นหญิง และในระยะแรกพัฒนาคาดว่าประชากรจะเพิ่มขึ้น 6 ล้านคน และกำลังแรงงานจะเพิ่มขึ้นประมาณ 2.3 ล้านคน ซึ่งเป็นแรงงานที่ประกอบด้วยคนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป และในแผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 16 ใ้รายงานการพัฒนาการศึกษาไว้ว่า⁸ "การสร้างทรัพยากรมนุษย์นั้นมิได้คำนึงถึงความสามารถแต่เพียงด้านวิชาการ เท่านั้น แต่จะต้องคำนึงถึงคุณธรรมทางจิตใจและสุขภาพพลานามัยของประชากรด้วย ดังนั้น การพัฒนาวัฒนธรรม ศาสนาและพลานามัยจะต้องถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วย" จะเห็นได้ว่าจากการพัฒนาการศึกษาในระยะแรกมิได้คำนึงถึงสุขภาพทั้งทางกายและจิตใจของประชากร จึงได้เกิดเป็นปัญหาและได้เห็นความสำคัญขึ้นในภายหลังว่า การศึกษาแต่วิชาความรู้ ทักษะในการปฏิบัติงานอย่างเดียวนั้นไม่ทำให้ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่จะต้องประกอบด้วยทรัพยากรมนุษย์ที่พร้อมทั้งคุณธรรมและสุขภาพอนามัยด้วย

แผนการศึกษาชาติที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2513 ได้วางโครงการศึกษาของชาติให้เห็นความแตกต่างระหว่างหน้าที่ของเอกชนและของชาติ ได้เสนอแนะถึงความจำเป็นของระบบการศึกษา เพื่อคำนวณแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติและพื้นฐานทางปรัชญา เพื่อการพัฒนา ระบบการศึกษาให้สัมพันธ์กับความก้าวหน้าทาง เศรษฐกิจให้สนองความต้องการ ของบุคคลให้มีทัศนคติเป็นประชาธิปไตยและสอดคล้องกับการ เมืองของประเทศ กับส่งเสริมความเป็นระเบียบของสังคมโดยสมบูรณ์ เพื่อความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของประเทศในอนาคต

⁸ เรื่องเดียวกัน หน้า 293.

เกณฑ์การวางเป้าหมายและการวางแผนการศึกษา

การปฏิบัติงานใด ๆ จำเป็นจะต้องมีการวางเป้าหมายและวางแผนงานที่ดี John Dewey ได้ให้เกณฑ์การวางเป้าหมายไว้ไว้ในหนังสือ Democracy And Education ไว้ว่า⁹ "The aim set up, must be an outgrowth of existing conditions" หมายความว่า เป้าหมายนั้นควรตั้งมาจากสภาพที่เป็นจริงในเวลานั้น จะต้องเกิดขึ้นจากการพิจารณาพิจารณาจากสิ่งที่เป็นอยู่ในเวลานั้น ต้องพิจารณาจากสิ่งที่มีอยู่แล้ว และจากปัญหาที่ต้องการแก้ไขหรือสิ่งที่ต้องตั้งขึ้นเพื่อให้สำเร็จผลในกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะดำเนินไปหรือไม่ เป็นไปตามเกณฑ์นี้ เพราะเหตุนี้เกณฑ์เหล่านี้มักจะกล่าวถึงผลสำเร็จนอกเหนือจากกิจกรรมปกติของเรา หรือเป็นจุดหมายปลายทางซึ่งใจได้เป็นไปจากสภาพปัจจุบันของเรา หรือเป็นจุดหมายปลายทางซึ่งได้จากการพิจารณาจากสิ่งอื่นภายนอก ไม่ใช่มาจากภายใน จึงเกิดปัญหาที่จะต้องพยายามกระทำกิจกรรมให้ไปสู่ผลอันเป็นจุดหมายปลายทาง ซึ่งได้มาจากภายนอก จึงกลายเป็นว่าต้องจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามเป้าประสงค์นั้น โดยไม่ได้คำนึงถึงความเป็นอยู่และความต้องการของคน และเมื่อเป็นเป้าหมายแล้ว เราก็ต้องกระทำให้สำเร็จเป้าหมายบางอย่างจำกัดในการใช้สติปัญญา ไม่มีทางให้แสดงความคิดเห็นหรือการเลือกวิธีการกระทำที่เหมาะสมและหลาย ๆ วิธีได้ ทั้งนี้เพราะเป้าหมายนั้นได้ถูกหยิบยื่นลงมาให้จากทางผู้มีอำนาจหรือทางราชการ ซึ่งอยู่ภายนอกวงงานของผู้ที่มีสติปัญญาที่จะใช้สติปัญญาของตน ฉะนั้น ทำให้ผู้มีสติปัญญาจำเป็นต้องรับเอาเป้าหมายต่าง ๆ ที่หยิบยื่นมาให้โดยไม่มีทางเลือกหรือคิดเอง

เกณฑ์ของเป้าหมายที่ดี ข้อ 2 ในเล่มเดียวกันได้กล่าวถึงว่า¹⁰ "aims could be completely formed prior to the attempt to realized them" หมาย

⁹ John Dewey, Democracy and Education, (The Free Press, New York, 1966), p.104.

¹⁰ Loc.cit.

ความว่า เป้าหมายอาจตั้งขึ้นได้สำเร็จก่อนที่จะสามารถทำให้เป้าหมายนั้นเป็นจริงขึ้นได้ เพราะ
 ความจริง เป้าหมายนั้นในตอนแรกได้ถูกขึ้นมาเพียงแค่โครงชั่วคราวเท่านั้น ส่วนกิจกรรมทั้ง
 หลายที่ทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น ก็เป็นเครื่องทดสอบคุณค่าของเป้าหมายนั้น และถ้าเป้าหมาย
 สามารถนำกิจกรรมไปสู่ความสำเร็จได้โดยตรงก็ไม่จำเป็นต้องมีสิ่งอื่นมาประกอบเป้าหมายนั้น
 เพราะหน้าที่ของเป้าหมายก็เพียงการกำหนดจุดหมายปลายทางล่วงหน้าของกิจกรรมเท่านั้น
 บางครั้งเพียงการทำนายก็เพียงพอแล้ว แต่ในบางกรณีสถานการณ์ซับซ้อน ทำให้มองข้าม
 กิจกรรมบางอย่างไป จึงทำให้เราคงเฝ้าทบทวนแก้ไขเป้าประสงค์เดิมอยู่เสมอ บางทีต้อง
 ตัดกิจกรรมบางอย่างออกหรือไม่ก็เพิ่มขึ้น ซึ่งหมายความว่าเป้าหมายนั้นต้องยืดหยุ่นได้ ทั้งนี้
 เพื่อให้สามารถปรับเข้ากับสภาวะแวดล้อมที่จะบังเกิดขึ้นในกาลข้างหน้าได้ แต่เป้าหมายที่ถูก
 กำหนดมาจากภายนอกนั้น จะมีลักษณะแข็งตายตัว ไม่ยอมให้มีการยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงทั้งนี้
 เพราะเหตุว่า เป็นเป้าหมายจากภายนอก จึงไม่มีความสัมพันธ์ในทางปฏิบัติกับสภาพหรือ
 สถานการณ์ที่เป็นอยู่ภายในขณะนั้น แม้จะมีอุปสรรคใด ๆ เกิดขึ้นก็ไม่สามารถจะตัดแปลงแก้ไข
 เป้าหมายได้ เป้าหมายชนิดนี้ทำให้เกิดปัญหาอย่างมากในการปฏิบัติ ดังนั้น จุดหมายปลายทาง
 ของเป้าหมายชนิดนี้ก็คือ การบังคับให้ผู้ปฏิบัติต้องปฏิบัติตามให้ได้เท่านั้น เมื่อเป้าหมายชนิดนี้ไม่
 สามารถจะปรับตัวเองได้ จึงทำให้เกิดความล้มเหลวโง่งาบ ทั้ง ๆ ที่เป้าหมายนั้นจะมีเหตุผล
 ก็ก็ตาม ทั้งนี้เพราะเป้าหมายนั้นผิดแยกไปจากกิจกรรมปกติที่จะกระทำ แต่เป้าหมายที่ถูกตั้ง
 นี้จะต้องขึ้นอยู่กับความจริงที่ว่า เราจะต้องสามารถใช้เป้าหมายนั้นเปลี่ยนแปลงสภาวะการณ์ได้
 ดังนั้น เป้าหมายจึงเป็นวิธีการที่จะปฏิบัติเพื่อให้บังเกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาวะการณ์ไมทาง
 เราถึงปรารถนา เปลี่ยนสภาวะการณ์ที่เราสำเร็จประสงค์ได้ในการปฏิบัติกิจกรรม เช่น ใน
 การเพาะปลูก เราก็ต้องคำนึงถึงสิ่งที่เรามีอยู่ได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ ในท้องดินของตน จึงจะ
 วางเป้าหมายได้ว่า ควรปลูกพืชอะไร ไม่เช่นนั้น การเพาะปลูกก็จะล้มเหลว ดังนั้น ในการวาง
 เป้าหมายจึงต้องคำนึงถึงสิ่งที่เรามีอยู่ ความไม่ถึของเป้าหมายที่เป็นนามธรรมหรือมาจากภาย
 นอกก็อยู่ที่ว่าไม่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ เพราะขัดกับสภาวะการณ์ตั้งแต่แรกแต่เป้าหมายชนิดนี้
 จะต้องสำรวจดูสภาวะการณ์ปัจจุบันของสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ ก่อน จึงจะวางเป้าหมาย และจะต้อง
 สร้างขึ้นเป็นแผนผังการปฏิบัติงานชั่วคราวก่อนแล้วเฝ้าดูแลงานนั้นอยู่เสมอ เพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น

ในขณะที่สภาวะการณ์ต่าง ๆ กำลังปรับปรุงตัวเองขึ้นมา ดังนั้น เป้าหมายเมื่อกล่าวโดยย่อก็คือมีลักษณะเป็นการทดลองและจะต้องเจริญงอกงามขึ้นตลอดเวลาที่ปฏิบัติงาน หรือนำเป้าหมายดังกล่าวไปทดลองปฏิบัติจริง ๆ

และ John Dewey ได้กล่าวไว้ในข้อ 3 ว่า ¹¹"The aim must always represent a freeing of activities" หมายความว่าเป้าหมายนั้นจะต้องทำให้บังเกิดกิจกรรมอิสระ ซึ่งจะสามารถเลือกทางหรือปรับปรุงเอาเองให้ไปสู่เป้าหมายได้ เป้าหมายเป็นผลตามธรรมชาติของมนุษย์ เป็นกิจกรรมธรรมชาติที่ไต่ทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดวิถีการสังเกตและเลือกวิถีทางที่จะปฏิบัติ เป้าหมายเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมต่าง ๆ ของเราจะปฏิบัติไปอย่างมีสติปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป้าหมายนั้นหมายถึงทัศนะสำหรับอนาคตเกี่ยวกับผลต่าง ๆ ที่จะบังเกิดขึ้นจากกิจกรรม เป้าหมายจึงต้องสัมพันธ์กับกิจกรรมและเป้าหมายนั้นคือ การใช้สิ่งซึ่งเราสามารถคาดคิดได้ให้เป็นเครื่องนำทางแก่เราในการเข้าสังเกตและทดลองกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้นเป้าหมายตามความหมายนี้จึงตรงข้ามกับเป้าหมายซึ่งได้รับจากภายนอกทุกประการ เพราะจะต้องไม่เป็นเป้าหมายที่บังคับกระบวนการและกิจกรรมของเรา เป้าหมายชนิดแข็ง ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติได้ใช้สติปัญญาแก้ไขปรับปรุงเมื่อสภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงไป แต่เป็นเป้าหมายที่สั่งบังคับให้ปฏิบัติกิจกรรมอย่างนั้นอย่างนี้ ดังนั้น แทนที่เป้าหมายนั้นจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับกิจกรรมปัจจุบัน ก็กลับเป็นสิ่งที่อยู่ต่างไกลจากความเป็นจริงในปัจจุบัน จนไม่สามารถจะปฏิบัติได้ และแยกอยู่ห่างหากจากวิธีการที่จะทำให้เป้าหมายนั้นบรรลุผลสำเร็จ เป้าหมายจากภายนอก แทนที่จะแนะนำให้เกิดกิจกรรมอิสระที่สมมูลย์ แต่กลับเป็นเพียงข้อจำกัด กิจกรรมนั้น สำหรับในเรื่องการศึกษา เป้าหมายที่ถูกยึดเย็บมาจากภายนอกเป็นตัวการที่จะทำให้รู้สึกว่าคุณปฏิบัติจะต้องเตรียมตัวไว้สำหรับอนาคต ซึ่งไม่รู้ว่าไกลสักแค่ไหน และทำให้ผู้ปฏิบัติรู้สึกว่าคุณปฏิบัติกิจกรรมของตนไปอย่างเครื่องจักร คืออย่างไม่มีความคิด ไม่สามารถจะใช้สติปัญญาแสดงความคิดเห็นได้ ทั้งนี้เพราะเป้าหมายนั้นคอยบังคับกิจกรรมอยู่ จนในที่สุดทำให้ไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรม

¹¹ Op.Cit., p.705..

นั้นได้

ดังนั้น จึงขอสรุปเป้าหมายซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ดี คือ เป้าหมายซึ่งเกิดขึ้นจากภายในสถาบันนั้น ๆ จะต้องมีการยืดหยุ่นได้ ต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สัมพันธ์กับสภาวะการเปลี่ยนแปลง และเป้าหมายที่ดีเยี่ยม จะต้องเป็นเป้าหมายชนิดที่อำนาจทำให้เกิดกิจกรรมอิสระให้ผู้นับถือสามารถใช้สติปัญญาของตนในการปฏิบัติกิจกรรม ไม่นำเป้าหมายไปบังคับกิจกรรม แต่เป้าหมายจะต้องเป็นเครื่องส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ

ความหลักเกณฑ์เบื้องต้นในการวางแผนการศึกษาจากที่ประชุมนักการศึกษาของประเทศในกลุ่มลาตินอเมริกาเมื่อ ปี ค.ศ. 1958 ได้เสนอไว้ดังนี้

การวางแผนการศึกษาต้องมีลักษณะเป็นปรนัย (Objectivity)

การวางแผนการศึกษาต้องใช้ระเบียบวิธี หรือกระบวนการเชิงวิทยาศาสตร์

(Scientific Method)

การวางแผนการศึกษาต้องแสดงข้อสรุปผลในการประเมินโดยรอบคอบ ถึงความต้องการที่จำเป็นต่าง ๆ ตลอดจนการเลือกกำหนดวิธีการแก้ปัญหาวิธีดำเนินการ

การวางแผนการศึกษาต้องมีการระดมงบประมาณสรรพกำลังทั้งด้านกำลังคนและกำลังเงิน

การวางแผนการศึกษาควร เปิดโอกาสให้มีการปฏิบัติงานสืบเนื่องเป็นแบบแผน

การวางแผนการศึกษามีลักษณะยืดหยุ่นพอที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้

การวางแผนการศึกษาต้องมุ่งให้มีการปฏิบัติงานประสานกันเป็นคณะ

การวางแผนการศึกษาต้องให้ความสำคัญในการบริหาร เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบรรดาบุคคลทุกชั้น ทุกระดับ และ

การวางแผนการศึกษาต้องมีการตรวจสอบติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานอยู่

เสมอ¹²

¹²สำนักงานวางแผนการศึกษา, สาระสำคัญของการวางแผนการศึกษา, (โรงพิมพ์ส่งเสริมอาชีพ 2508), หน้า 50-51.

ดังนั้น¹³ "ในวันที่ 5 พฤศจิกายน 2506 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งสำนักงานวางแผนการศึกษาขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อวางแผนการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและแผนการปกครอง" ศึกษาและวิจัยปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานตามแผนการศึกษาโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการวางแผนงบประมาณ การเงิน การบริหาร ตลอดจนความเคลื่อนไหวและผลงานทางการศึกษาค้นคว้าและคุณภาพ ทั้งแก่ปัญหาและเพิ่มพูนประสิทธิภาพของงานให้สูงขึ้นและให้ประสานงานระหว่างหน่วยราชการและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งในและนอกกระทรวง และในวันที่ 16 พฤษภาคม 2509 ได้ตราพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ โดยเพิ่มกองวางแผนการศึกษาขึ้นสำนักงานงบประมาณ

ความเป็นมาของสำนักงานงบประมาณ

การทางงบประมาณของไทยสมัยสุโขทัย และ อโยธยา ซึ่งมีการจัดการปกครองแบบจัดสมภกันนั้นไม่ปรากฏหลักฐาน แต่เริ่มมีหลักฐานเกี่ยวกับงบประมาณครั้งแรกใน พ.ศ. 2417 ซึ่งเป็นระยะการปกครองตอนต้นรัชกาลที่ 5 สมัยรัตนโกสินทร์ สมัยนั้นได้มีการปรับปรุงระบบการปกครองใหม่ จึงได้มีการบัญญัติ "การคิดประมาณเงิน" เพื่อจัดวิธีการ เบิก วิธีการจ่าย ตลอดจนเงินคงคลังให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย และหน่วยงานที่เกี่ยวกับเรื่องนี้เรียกว่าพระคลังมหาสมบัติ การคิดประมาณเงิน ให้จัดทำประมาณรายจ่ายตามหน่วยราชการทุกแห่ง จัดทำเป็นรายเดือน แล้วประมวลเป็นรายปี ผู้ทำหน้าที่รวบรวมตัวเลขและตรวจจ่ายคือเจ้าหน้าที่พระคลังมหาสมบัติ อยู่ที่กระทรวงการพิพัฒน์ ในพระบรมมหาราชวัง แล้วเสนอให้พระมหากษัตริย์และที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์ทราบ และใน พ.ศ. 2418 ได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการเบิกเงิน ส่งเงินรวม 11 หมวด ในครั้งนั้นได้ใช้แบบอย่างการเบิกเงิน ส่งเงิน ตามระบบอังกฤษ และได้ใช้ชื่อต่าง ๆ ที่ศัพท์ภาษาอังกฤษ เช่น Minister of Finance, Treasurer, Estimate เป็นต้น

¹³ กระทรวงศึกษาธิการ, อนุสารสำนักงานวางแผนการศึกษา ฉบับที่ 11 (ส่งเสริมอาชีพ 2510), หน้า 1.

ต่อมาในปี 2433 ได้ออกพระราชบัญญัติพระธรรมนูญ หน้าตราการกระทรวงการคลังมหาสมบัติ ได้มีการปรับปรุงงานคลังขนาดใหญ่ ได้จัดตั้งกรมต่าง ๆ ในกระทรวงการคลังมหาสมบัติขึ้น 13 กรม มีกรมใหญ่ ๆ 5 กรม คือ กรมพระคลังกลาง กรมสารบัญชี กรมตรวจ กรมเก็บ กรมพระคลังข้างที่ ใน พ.ร.บ.นี้ กำหนดการประมาณการรับจ่ายขึ้นกับกรมพระคลังกลาง และกรมสารบัญชี มีหน้าที่รักษาบัญชีงบประมาณควบคุมการเบิกจ่าย

ใน พ.ศ. 2456-58 สมัยรัชกาลที่ 6 ได้ออกพระราชบัญญัติการจ้กหัว การควบคุมการขึ้น ครวจ และอนุญาต งบประมาณแผ่นดินประจำปี ซึ่งเป็นแบบฉบับที่ดีจนถึงปัจจุบันและใน พ.ศ. 2469 สมัยรัชกาลที่ 7 ได้รวมกรมตรวจเงินแผ่นดินและกรมสารบัญชี และกรมพระคลังมหาสมบัติเข้าด้วยกัน เรียกว่ากรมบัญชีกลาง เพราะเห็นว่างานทั้ง 3 กรมนี้สัมพันธ์กันมาก และได้ตั้งสภาการคลังขึ้น เพื่อทำหน้าที่พิจารณางบประมาณแผ่นดิน เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาการเงินของพระมหากษัตริย์ ทำหน้าที่พิจารณารายรับ-จ่าย ที่กรมบัญชีกลาง เสนอเป็นงบประมาณประจำปีแล้วทำรายงานเพื่อทูลเกล้าถวาย ในสมัยนั้นกรมบัญชีกลางมี 6 กอง และมีกองงบประมาณทำหน้าที่ตรวจจ่ายฎีกาเบิกเงินค่าใช้จ่าย การจร และ เงินพิเศษที่เบิกจ่ายในงบประมาณว่างงบประมาณแผ่นดิน และรักษาสายเงินนามผู้มีอำนาจเบิกเงินจากคลัง

เมื่อประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยใน พ.ศ. 2475 นั้น ได้มีการปฏิรูประบบการงบประมาณแผ่นดินครั้งสำคัญอยู่ 2 ครั้ง คือ

1. การปฏิรูปงบประมาณแผ่นดิน พ.ศ. 2475 กรมบัญชีกลางได้ยุบเหลือ 4 กอง และกองงบประมาณได้ลดฐานะเป็นแผนกงบประมาณ และให้สภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้อนุมัติงบประมาณที่ฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้เสนอ ได้ปรับปรุงงบประมาณให้มีทั้งค่านงบประมาณ รายรับและรายจ่าย และได้จำแนกรายจ่ายออกเป็นกระทรวงทบวงกรม และรายจ่ายแต่ละกรมยังจำแนกออกเป็นงบใหญ่ ๆ คือ

1. รายจ่ายสามัญ
2. งบรายจ่ายวิสามัญไม่ลงทุน
3. งบรายจ่ายวิสามัญลงทุน

แต่ละงบบังแยกย่อยเป็นประเภทต่าง ๆ

ส่วนงบประมาณรายรับได้จำแนกเป็น 7 งบ คือ

1. ภาษีทางตรง
2. ภาษีทางอ้อม (ภาษีอากร)
3. รัฐสามัค
4. รัฐพาณิชย์
5. ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตและค่าปรับ
6. รายได้อื่น ๆ
7. งบพิเศษแต่ละงบ

นอกนั้นยังจำแนกประเภทย่อยเช่นกัน

2. การปฏิรูประบบงบประมาณแผ่นดิน พ.ศ. 2502 คือในปี พ.ศ. 2501 ซึ่งเป็นสมัย
 ปฏิวัติ กองบัญชาการปฏิวัติ ได้จัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายการคลัง และงบประมาณขึ้น เพื่อ
 พิจารณาเกี่ยวกับการคลังของประเทศ และเมื่อตั้งคณะกรรมการแล้วได้ตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบ
 ราชการ สำนักนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2502 ใน พ.ร.บ. นั้น ได้บัญญัติ
 ให้มีสำนักงานงบประมาณ สังกัดอยู่ในสำนักนายกรัฐมนตรี ในประกาศของสำนักนายกรัฐมนตรี
 พ.ศ. 2502 สำนักงานงบประมาณแบ่งส่วนราชการออกเป็น 7 กอง และใน พ.ศ. 2505 ได้
 แบ่งออกเป็น 9 กอง ดังในแผนผังการแบ่งส่วนราชการสำนักงานงบประมาณ อนึ่ง การแบ่ง
 ส่วนราชการของสำนักงานงบประมาณ ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบันซึ่งเป็นการปฏิรูปของคณะรัฐบาลใน
 พ.ศ. 2502 นั้น ได้จัดระบบงานของสำนักงานงบประมาณตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญการ
 คลัง แห่งสำนักงานบริการรัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration Service)
 หรือเรียกย่อ ๆ ว่า PAS และให้ชื่อสำนักงานงบประมาณ ภาษาอังกฤษว่า "Bureau
 of the Budget" และสำนักงานงบประมาณนี้เป็นทบวงการ เมืองมีฐานะเทียบเท่ากรม ใน
 สำนักนายกรัฐมนตรี

การวางแผนระดับชาติโดยทั่วไป ตกเป็นหน้าที่ของสำนักงานโกลาสำนักงานหนึ่ง สำหรับประเทศไทยนั้น การวางแผนระดับชาตินี้เป็นหน้าที่ของสำนักนายกรัฐมนตรี ตามพระราชบัญญัติจักระเบียบข้าราชการของสำนักนายกรัฐมนตรี (ฉบับที่ 2, 2506) นั้นสำนักนายกรัฐมนตรีมีส่วนราชการต่าง ๆ อยู่ถึง 27 อย่าง แค่นี้สัมพันธ์กับการศึกษาและการเงิน นั่นคือ สำนักงานงบประมาณ สภาความมั่นคงแห่งชาติ สภาการศึกษาแห่งชาติ สภาพัฒนาการ เศรษฐกิจแห่งชาติ และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และที่เกี่ยวข้องกับการเงินโดยเฉพาะคือสำนักงานงบประมาณและสำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน จึงขอแสดงแผนผังของสำนักงานประมาณ¹⁴ ไว้ ณ ที่นี้

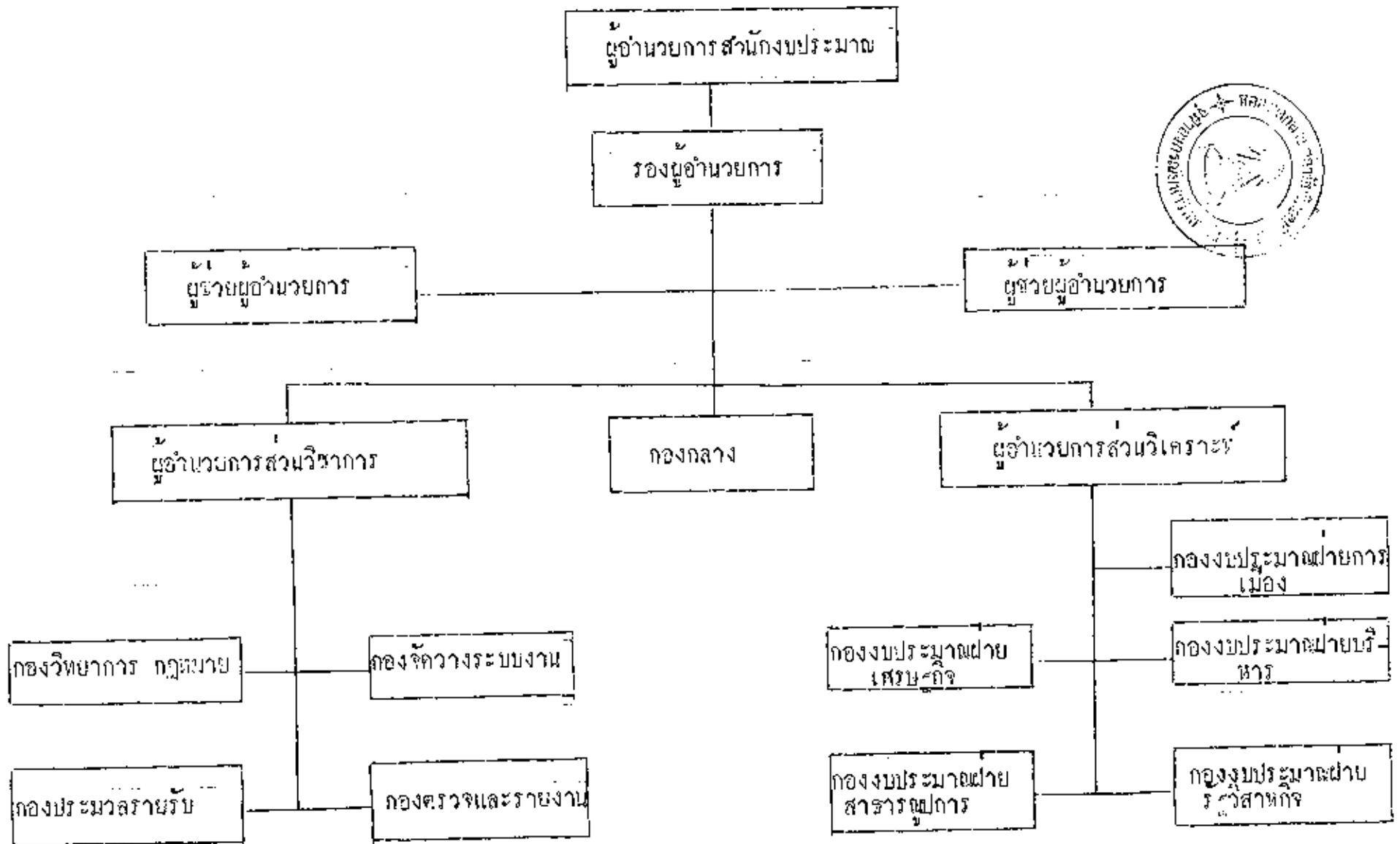
สำนักงานประมาณแบ่งส่วนราชการออกเป็น 10 กอง ตั้งในแผนผัง กองงบประมาณ ฝ่ายสาธารณูปการ ทำหน้าที่จัดเตรียมวิเคราะห้และควบคุมงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้ง 7 แห่ง และสำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ รวมถึงการจัดสรรเงินประจำงวด กำหนดวงเงินงบประมาณและชี้แจงเหตุผล และรายละเอียด ตลอดจนกรมการพิจารณาของรัฐบาลด้วย

หน้าที่ของสำนักงานประมาณ

1. พิจารณาเสนออธิบายและแผนการคลัง
2. จัดเตรียมงบประมาณและควบคุมการดำเนินงานตามงบประมาณ
3. ทำการค้นคว้าและวิจัยในวิธีปรับปรุงระเบียบปฏิบัติงานและแนะนำส่วนราชการ และองค์การ รัฐบาลเพื่อปรับปรุงระเบียบปฏิบัติใหม่ประสิทธิภาพและประหยัดรายจ่ายของแผ่นดิน

¹⁴สำนักงานประมาณ, แผนภูมิการแบ่งส่วนราชการและกำลังคนของกระทรวงทบวงกรม, 2509.

แผนผังที่ 1 การแบ่งส่วนราชการสำนักงานประมาณ

4. พิจารณาและประสานข้อเสนอของส่วนราชการและองค์การแล้วให้คำแนะนำ
ในอันที่จะเสนอร่างพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา ออกประกาศ คำสั่ง หรือข้อบังคับ
เกี่ยวกับงบประมาณ

5. พิจารณาหาทางปรับปรุงและประสานงานด้านสถิติเกี่ยวกับการคลัง

6. รายงานให้นายกรัฐมนตรีทราบเสนอถึงความคืบหน้าในส่วนราชการต่าง ๆ ได้
นำไปตามแผนที่แสดงในงบประมาณและเสนอความคิดเห็นก่อนนายกรัฐมนตรี เพื่อให้การปฏิบัติ
ของส่วนราชการต่าง ๆ ประสานกัน ให้เงินในงบประมาณได้ใช้จ่ายอย่างประหยัดที่สุด และ
มีความเคลื่อนไหวทางการเงินน้อยที่สุด¹⁵

จากพระราชบัญญัติจักระ เป็นบราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ฉบับที่ 4 พ.ศ.2508
ไถ่ระบุไว้ว่า

สำนักงบประมาณ มีผู้อำนวยการสำนักงบประมาณเป็นผู้บังคับบัญชา
รับผิดชอบ ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี และให้มีรองผู้อำนวยการ สำนัก
งบประมาณฝ่ายบริหาร เป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการ และจะให้รอง
ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณฝ่ายการเมือง และผู้ช่วยผู้อำนวยการ-
สำนักงบประมาณแต่เพียงบางตำแหน่งหรือทุกตำแหน่งเป็นผู้ช่วยสั่งและ
ปฏิบัติราชการ อีกด้วยก็ได้

ให้ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณและรองผู้อำนวยการ สำนักงบ
ประมาณฝ่ายการเมืองเป็นข้าราชการการเมือง และให้รองผู้
อำนวยการสำนักงบประมาณฝ่ายบริหารและผู้ช่วยผู้อำนวยการ
สำนักงบประมาณเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ¹⁶

¹⁵วารสาร กรมบัญชีกลาง ปีที่ 1 เล่มที่ 3 พฤษภาคม 2503.

¹⁶เสถียร วิชัยลักษณ์, ร้อยคำราชโท (รวบรวม) พระราชบัญญัติจักระเป็นบราชการสำนัก
นายกรัฐมนตรี ฉบับที่ 4 นิตยสาร พระนคร 2512 หน้า 1.

อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธี
การงบประมาณ พ.ศ. 2502 หมวด 1 มาตรา 6 ได้ระบุไว้ว่า

1. เรียบกให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจเสนอประมาณการรายรับและรายจ่าย
ตามแบบและหลักเกณฑ์พร้อมด้วยรายละเอียดตามที่ผู้อำนวยการกำหนด
2. วิเคราะห์งบประมาณและการจ่ายเงินของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ
3. กำหนดเพิ่มหรือลดเงินประจำงวดตามความจำเป็นของการปฏิบัติงานและ
ตามกำลังเงินของแผ่นดิน
4. กำหนดระยะเวลาของเงินประจำงวด¹⁷

เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ได้ ผู้อำนวยการจึงได้รับอำนาจที่จะเรียก
ทรงให้หน่วยงานของรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ยื่นเสนอคำชี้แจงต่าง ๆ เท่าที่เหมาะสมได้
นอกจากนั้นผู้อำนวยการ งบประมาณหรือเจ้าหน้าที่ที่รับแต่งตั้งจากผู้อำนวยการงบประมาณยังได้
รับอำนาจให้ตรวจสอบบัญชีเอกสารต่าง ๆ ทั้งของหน่วยงานรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจได้

หน้าที่สำคัญของ เจ้าหน้าที่ผู้วิเคราะห์งบประมาณจะเห็นได้ว่าจะทำหน้าที่เป็น
เสมือนห่วงโซ่ซึ่งเชื่อมโยงผู้อำนวยการงบประมาณกับหน่วยงานของรัฐบาลเข้าไว้ด้วยกัน ผู้
วิเคราะห์ (Analyst) งบประมาณจะช่วยให้ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณในการตัดสินใจหา
งบประมาณและให้คำชี้แจงและคำปรึกษาแก่นายกรัฐมนตรีในเรื่อง เกี่ยวกับโปรแกรมการใช้
จ่ายประจำปีของรัฐบาล นอกจากนี้คณะผู้วิเคราะห์งบประมาณยัง เปรียบเสมือนช่องทางที่
จะช่วยให้ราชการใช้จ่ายต่าง ๆ ของหน่วยงานรัฐบาลต่าง ๆ ได้เข้าร่วมกันกับรัฐวิสาหกิจ
ต่าง ๆ ให้ประกอบกันขึ้นเป็นแผนการทางการเงินอันหนึ่งอันเดียวกับของรัฐบาล

¹⁷ เสถียร วิจัยลักษณ์ ร้อยคำรวใจโท (รวบรวม), พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ
พ.ศ. 2502, นิตินาถ 2513), หน้า 4.

พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ.2502 มาตรา 8 ได้กล่าวถึงลักษณะของงบประมาณว่า

งบประมาณประจำปีที่เสนอต่อรัฐบาลนั้น โดยปกติให้ประกอบด้วย

1. ค่าแถลงประกอบงบประมาณแสดงฐานะ และนโยบายการคลังและการเงินสาระสำคัญของงบประมาณและความสัมพันธ์ระหว่างรายรับและงบประมาณรายจ่ายที่ขอตั้ง
2. รายรับรายจ่ายเปรียบเทียบระหว่างปีที่ผ่านมาแล้ว ปีปัจจุบัน และปีที่จะตั้งงบประมาณรายจ่าย

3. คำอธิบายเกี่ยวกับประเภทการรายรับ
4. คำชี้แจงเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายที่ขอตั้ง
5. รายงานเกี่ยวกับการเงินของรัฐบาลกิจ
6. คำอธิบายเกี่ยวกับหนี้ของรัฐบาลทั้งที่มีมาแล้วในปัจจุบันและที่เสนอขอ

เพิ่มเติม

7. รายงานการรับจ่ายเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้อนุญาตให้เพื่อช่วยราชการ
8. ร่างพระราชบัญญัติตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปี¹⁸

และในมาตรา 9 ในพระราชบัญญัติเดียวกันนี้กล่าวไว้ว่า

ในการเสนองบประมาณนี้ ถ้าประเภทการรายรับประเภทรายได้ตามอำนาจ กฎหมายที่มีอยู่แล้วเป็นจำนวนต่ำกว่าวงงบประมาณรายจ่ายทั้งสิ้นที่ขอตั้ง ให้แถลงวิธีหาเงินส่วนที่ขาดดุลยต่อรัฐบาลด้วย แต่ถ้าเป็นจำนวนสูงกว่า ก็ให้แถลงวิธีที่จะจัดการแก่ส่วนที่เกินสมดุลงบนั้นในทางที่จะเป็นประโยชน์อย่างอื่น¹⁹

¹⁸ เสถียร วิชัยลักษณ์ ร้อยคำวิจัยโท (รวบรวม), เรื่องเดียวกัน หน้า 4-5.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

การจัดทำงบประมาณนั้น ให้หัวหน้าส่วนราชการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ผู้หนึ่งจัดทำ งบประมาณ แล้วให้รัฐมนตรีเจ้าสังกัดมีหน้าที่รับผิดชอบในการยื่นงบประมาณประจำปีภายใน เวลาที่ผู้อำนวยการกำหนด หากไม่ยื่นในกำหนดเวลา ผู้อำนวยการอาจพิจารณาตั้งงบประมาณ ประจำปีในค่าที่เห็นสมควร ให้ผู้อำนวยการงบประมาณเสนองบประมาณประจำปีต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อคณะรัฐมนตรีเสนอต่อรัฐสภา เวลาอย่างน้อย 2 เดือนก่อนวันเริ่มปีงบประมาณ ถ้า พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีออกไม่ทัน ให้ใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีที่แล้ว แล้วไปพลางก่อนตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ผู้อำนวยการกำหนดโดยอนุมัติจากนายกรัฐมนตรีใน การโอนเงินนำไปใช้สำหรับส่วนราชการอื่นนั้นทำไม่ได้ เว้นแต่ได้ตั้งไว้เป็นพระราชบัญญัติส่วน การนำเงินจากรายการหนึ่ง ไปใช้ในรายการอื่นนั้นจะกระทำใ้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการ แต่ผู้อำนวยการจะอนุญาตไม่ได้ในกรณีที่เป็นผลให้เพิ่มรายจ่าย ประเภทเงินรายการลับ เบี้ยเงินหรือโครงการใหม่ เว้นแต่ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี ส่วนการใช้รายจ่ายสำหรับ ส่วนราชการตามพระราชบัญญัตินี้และพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมให้เป็นไปตาม ระเบียบที่ผู้อำนวยการกำหนด

ส่วนหลักการ ของสำนักงบประมาณในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา นั้น ใ้คำนี้ถึงหลักการใหญ่ ๆ 4 ประการคือ

1. พิจารณาจากการเพิ่มของประชากร
2. พิจารณาจากนโยบายยกระดับการศึกษาของรัฐบาล
3. พิจารณาจากแผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
4. พิจารณาจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการปฏิบัติงาน

การควบคุมงบประมาณ

รัฐมนตรีเป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุมงบประมาณเพื่อให้ เป็นไปตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับและให้มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. จัดให้มีการประมวลบัญชีการเงินแผ่นดิน
2. กำหนดระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการเบิกจ่ายจากคลัง การเก็บรักษาเงิน และการนำเงินส่งคลังด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี
3. จัดให้มีการตรวจสอบเอกสารการขอเบิกเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำเงินส่งคลัง
4. กำหนดและควบคุมระบบบัญชี แบบรายงานและ เอกสาร เกี่ยวกับการรับจ่ายเงินและหนี้
5. กำหนดระเบียบหรือข้อบังคับว่าด้วยเงินทดรองราชการด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา²⁰

รัฐมนตรีมีอำนาจเรียกให้ส่วนราชการเสนอข้อเท็จจริงและมีอำนาจมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าตรวจสอบบัญชี เอกสาร และหลักฐานต่าง ๆ ได้ในการก่อกำหนดบัญชีนั้น ห้ามมิให้กระทำการที่จะได้รับอนุมัติเงินประจำงวดแล้ว ยกเว้นในกรณีจำเป็นและเร่งด่วน คณะรัฐมนตรีเท่านั้นจึงจะมีอำนาจอนุมัติให้ก่อกำหนดบัญชีตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย หรืองบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมได้ ก่อนได้รับอนุมัติเงินประจำงวด หรือให้ก่อกำหนดบัญชีนั้น ได้เกินกว่าหรือนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติทั้งสองข้างต้นนั้น

ส่วนราชการใดนอกจากกระทรวงการคลังจะก่อกำหนดบัญชีที่เป็นการกู้ยืมเงินหรือการค้าประกันไม่ได้ บรรดาเงินที่ส่วนราชการได้รับเป็นกรณีพิเศษ ไม่ว่าจะได้รับตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ หรือได้รับภาวะตามอำนาจหน้าที่ จากการให้ใช้ทรัพย์สิน จากทอดมรดก จากทรัพย์สินของราชการ ให้ส่วนราชการที่ได้รับเงินนั้นนำส่งคลังตามระเบียบ หรือข้อบังคับที่รัฐมนตรีกำหนดไว้ เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดเป็นอย่างอื่น ส่วนราชการใดได้รับเงินที่มีผู้นำมอมยให้ส่วนราชการนั้นจ่ายเงินหรือก่อกำหนดบัญชีภายในวงเงินที่ได้รับนั้นได้ และไม่ตองนำส่งคลัง ส่วนเงินที่ได้รับตามโครงการช่วยเหลือจากต่างประเทศ ในประเทศ หรือจากบุคคลใด

²⁰ เสถียร วิชัยลักษณ์ ร้อยคำราชโฑ (รวบรวม) เรื่องเกี่ยวกับหน้า 8

ไม่ว่าเป็นเงินให้กู้หรือให้เปล่า รวมทั้งเงินที่ส่วนราชการได้รับเนื่องจากโครงการช่วยเหลือ หรือร่วมมือเช่นว่านั้น รัฐมนตรีจะเป็นผู้กำหนดโดยไม่ต้องนำส่งคลังก็ได้ ส่วนเงินที่ได้รับใน ลักษณะการชดเชยความเสียหายหรือสิ่งเปลี่ยนแปลงทรัพย์สิน และต้องจ่ายเพื่อบูรณะทรัพย์สินหรือราย รับของส่วนราชการที่เป็นสถานพยาบาล สถานศึกษาหรือสถานที่อำนวยความสะดวกสาธารณะประโยชน์ ในกรณีเช่นนี้รัฐมนตรีหรือผู้ใดให้นำเงินนั้นไปจ่ายโดยไม่ต้องนำส่งคลัง หรือส่วนราชการนำไปจ่าย ได้แต่เฉพาะตามระเบียบที่ได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีและผู้อำนวยการ

ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการกระทำกรท่อนหน้ผูกพัน หรือจ่ายเงินฝ่าฝืน พระราชบัญญัตินี้ นอกจากจะผิดทางอาญาแล้ว จะต้องรับผิดชอบชดเชยจำนวนเงินที่ส่วนราชการ ได้จ่ายไป หรือต้องผูกพันจะต้องจ่าย และบุคคลภายนอกผู้ได้รับประโยชน์จากการฝ่าฝืนพระราช บัญญัตินี้จะต้องร่วมรับผิดชอบ เว้นแต่กระทำโดยสุจริตรู้เท่าไม่ถึงการณ์

การขอเบิกเงินจากคลังตามงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณใด ให้กระทำได้ แต่เฉพาะภายในปีงบประมาณนั้น เว้นแต่เป็นงบประมาณรายจ่ายข้ามปี หรือเป็นงบประมาณที่ ใดก่อนหน้าผูกพันไว้ก่อนสิ้นปี งบประมาณ หรือได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีให้เบิกเหลือในปีและได้มีการ กันเงินไว้ตามระเบียบการ เบิกจ่ายเงินจากคลัง ให้ขยายเวลาขอเบิกเงินจากคลังต่อไปได้อีก ไม่เกิน 6 เดือน ปฏิทินของงบประมาณถัดไป ในกรณีที่ปีงบประมาณรายจ่ายข้ามปี การขอเบิก เงินจากคลังให้กระทำได้แต่เฉพาะภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ในกฎหมายว่าด้วยงบประมา ทรายจ่าย เว้นแต่ใดก่อนหน้าผูกพันไว้ก่อนสิ้นปีกำหนดเวลา และได้มีการกันเงินไว้ ก็ให้ขยายเวลา ขอเบิกเงินจากคลังต่อไปได้อีกไม่เกิน 3 เดือนปฏิทิน ให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งจ่ายเงินจากคลัง เบิกเงินหรือรองราชการได้ ให้มีเงินทุนจำนวนหนึ่งเรียกว่า "เงินทุนสำรองจ่าย" เป็นจำนวน เงินร้อยล้านบาทโดยให้รัฐมนตรีจ่ายจากคลัง เงินทุนนี้ให้นำไปจ่ายได้ในกรณีที่มีความจำเป็น เพื่อประโยชน์แก่ราชการ เป็นต้นโดยอนุมัติจากรัฐมนตรี และเมื่อจ่ายแล้วไปตั้งรายจ่ายขอใช้ สมทบทุนนั้นไว้จ่ายต่อไป

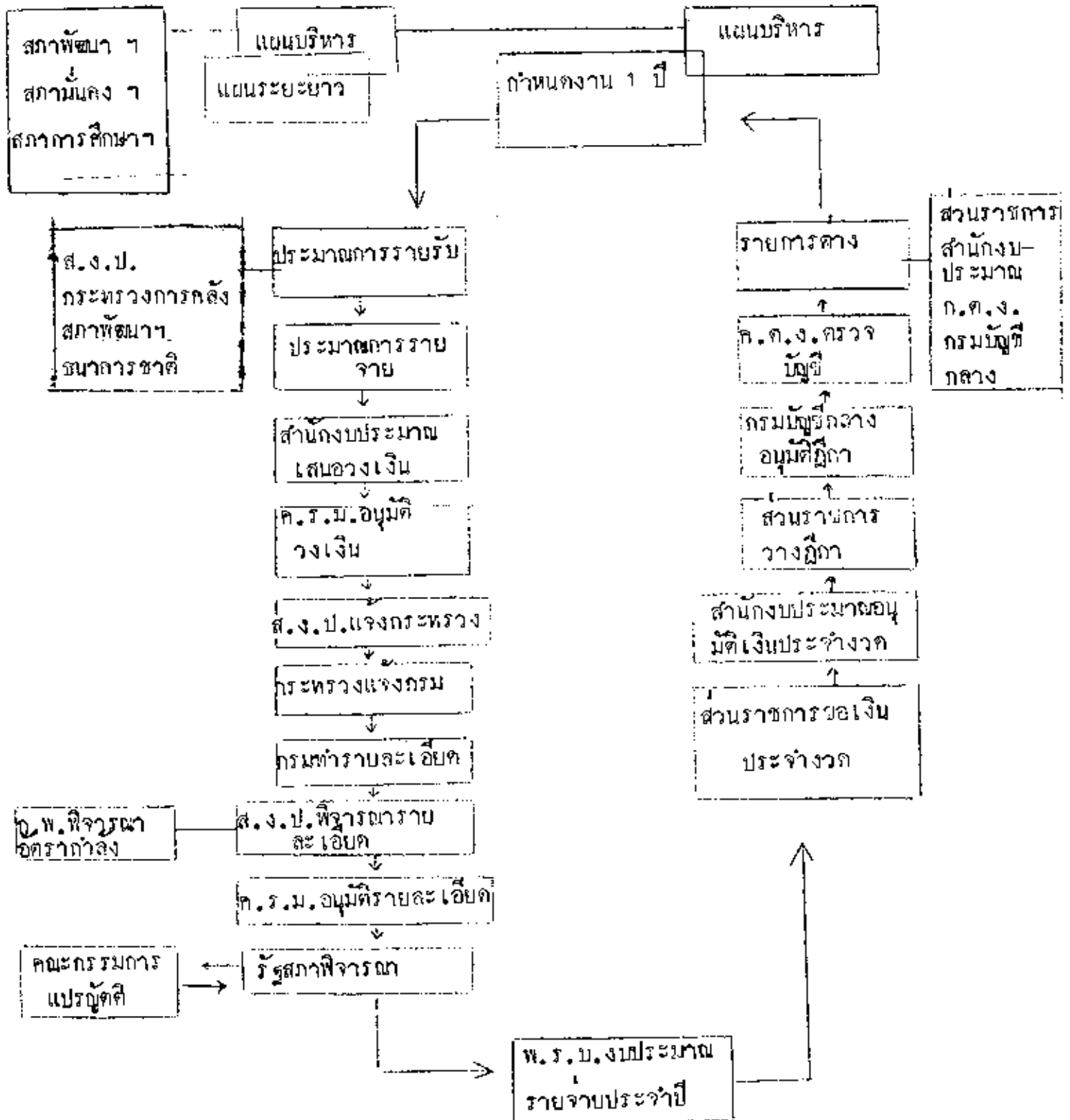
เมื่อสิ้นปีงบประมาณให้รัฐมนตรีประกาศรายงานรับจ่ายเงินประจำปีงบประมาณที่สิ้น
 สุดไปนั้นในราชกิจจานุเบกษาโดยไม่ชักช้า และเมื่อคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินได้ตรวจ
 สอบแล้วให้ทำรายงานผลการตรวจสอบเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอรัฐสภา

ต่อไปนี้จะแสดงวงจรงบประมาณ **Budget Cycle** และขอบข่ายงบประมาณ²¹

²¹ เอกสาร กองจัดวางระบบงาน สำนักนายกรัฐมนตรี

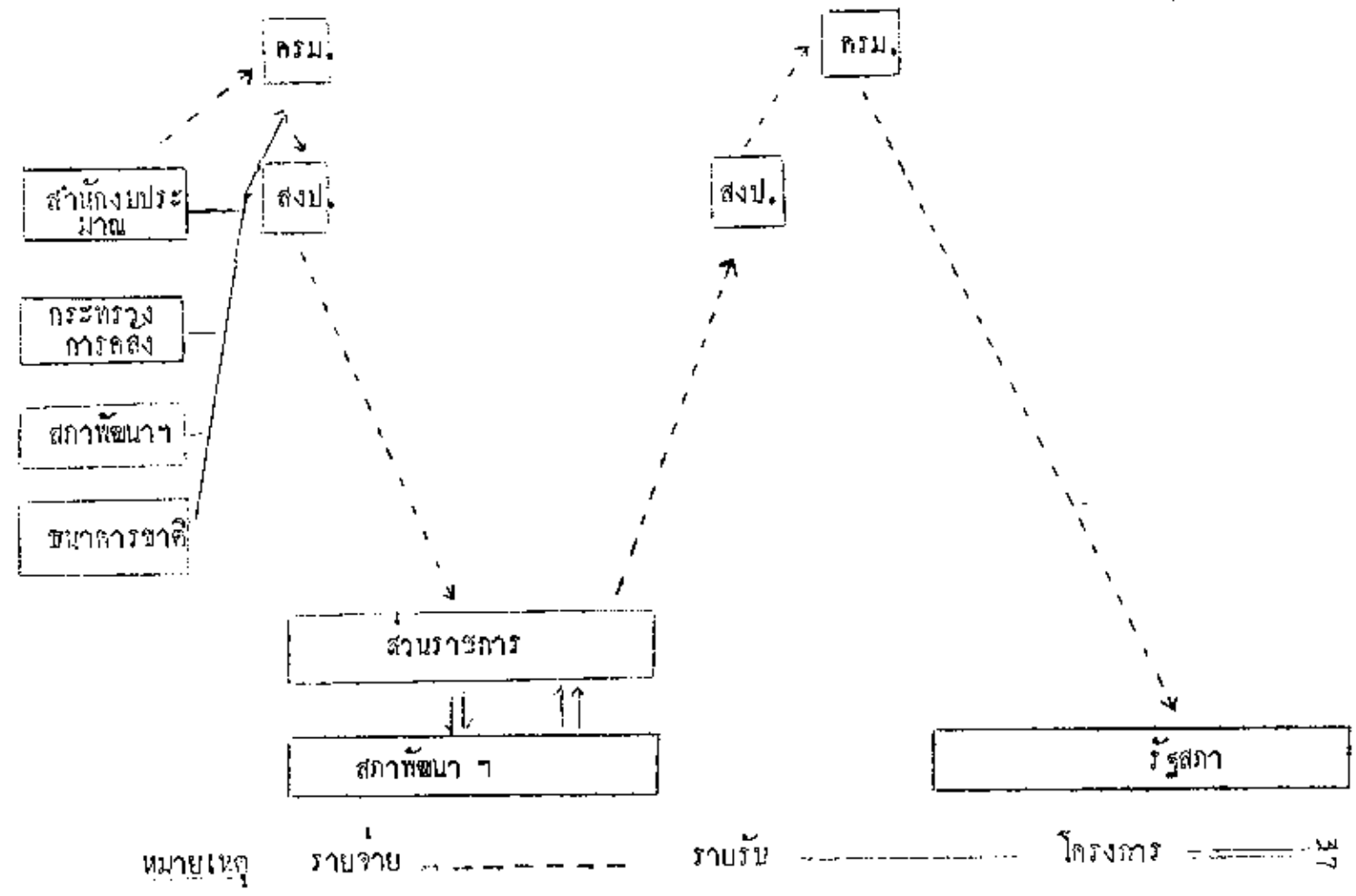
แผนผังที่ 2 วงจรงบประมาณ

Budget Cycle

แผนผังที่ 3 ขั้นตอนการงบประมาณ
Recommended Budget Process

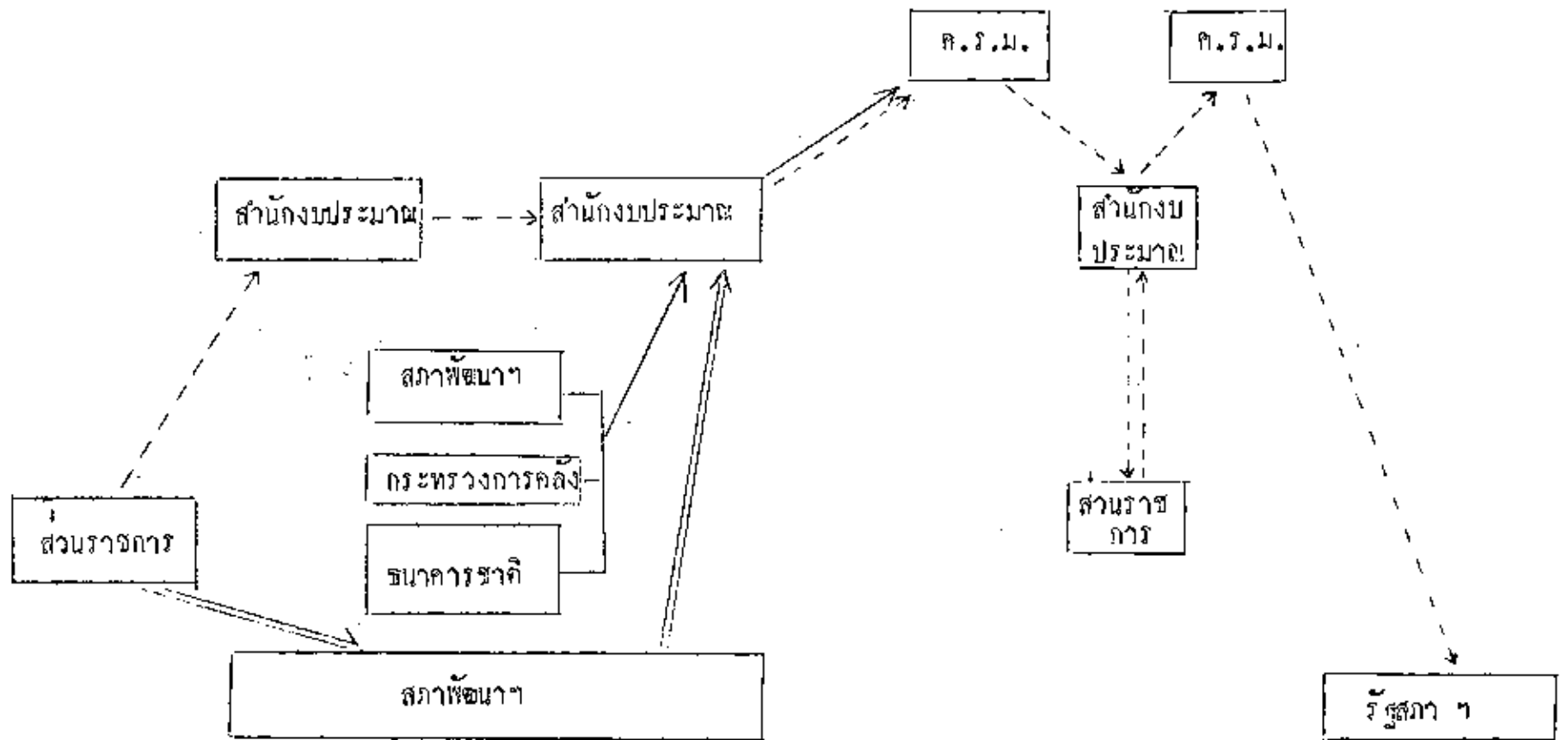
ค.ด. พ.ย. ธ.ค. ม.ค. ก.พ. มี.ค. เม.ย. พ.ค. มิ.ย. ก.ค. ส.ค. ก.ย.

แผนผังที่ 4 ขบวนการงบประมาณ

Present Budget Process

คค. พย. ธค. มค. กพ. มีค. เมย. พค. มิย. . . . กค. .ศค. กย..

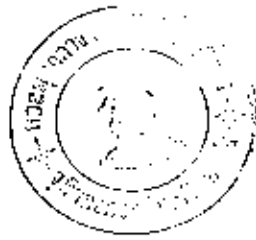

หมายเหตุ

รายจ่าย

รายรับ

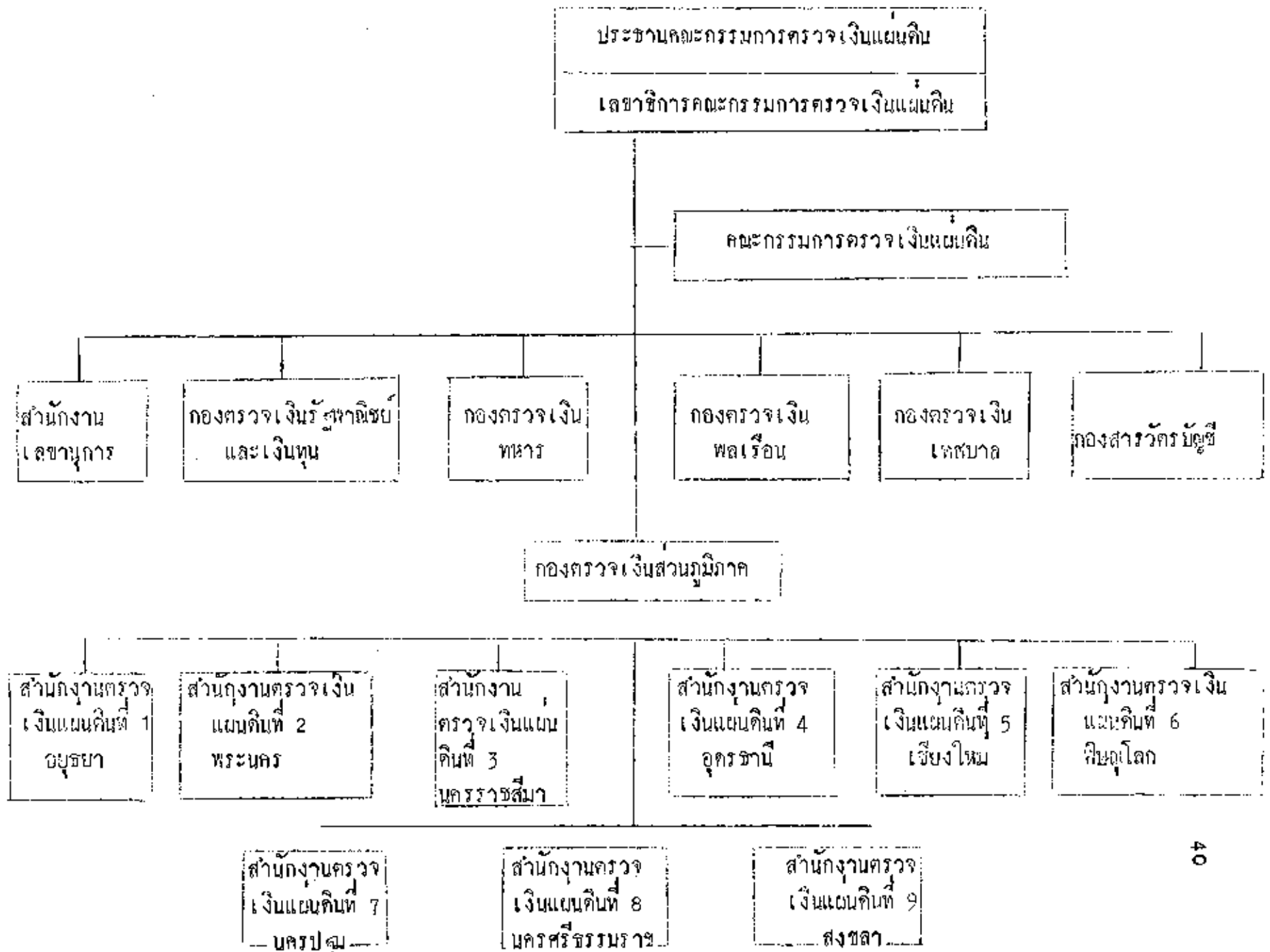
โครงการ

สำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

การเงิน ไม่ว่าจะเป็นค่านายโคหรือรายจ่ายยอมมีวัตถุประสงค์อันสำคัญหนึ่งอยู่
ประการหนึ่ง คือ การป้องกันการรั่วไหล ซึ่งหมายความว่าค่านายโคต้องให้ได้เต็มเม็ด
เต็มหน่วย ค่านายจ่ายก็ต้องให้ได้ใช้จ่ายสมมูลค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายได้รายจ่าย
ของรัฐควรให้โดยคุ้มค่าทุกบาททุกสตางค์ การจ่ายเงินให้โดยคุ้มค่านั้นเป็นสิ่งพึงประสงค์
อย่างยิ่ง ในการบริหารงานและการพัฒนาเศรษฐกิจ การใช้จ่ายเงินเต็มความค่าของเงิน
นั้นจะต้องปฏิบัติโดยมีประสิทธิภาพและซื่อสัตย์สุจริต ดังนั้นจึงควรมีหน่วยกลางเพื่อให้การ
ปรึกษาแนะนำและความคุมดูแลให้กาใช้อากรและรายได้ของรัฐได้ใช้จ่ายไปอย่างคุ้มค่า ด้วย
เหตุนี้รัฐจึงได้ตั้งคณะกรรมการควบคุมตรวจสอบค่านายจ่ายของแผ่นดินขึ้นให้ชื่อว่า คณะ
กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (ค.ต.ง.) ดังนั้น ในค่านายการเงินหรือคลังของประเทศนั้นนอก
จากจะมีเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะของกระทรวงทบวงกรมอื่น ๆ ทำหน้าที่แล้วก็ตาม แต่ก็ยังมี
หน่วยกลางในสำนักนายกรัฐมนตรี คือ สำนักงาน ค.ต.ง. ทำหน้าที่ตรวจสอบรายจ่ายของ
แผ่นดิน เป็นการช่วยคลี่กรองและควบคุม การรั่วไหลอีกชั้นหนึ่ง เป็นประโยชน์อย่าง
ยิ่ง และโดยตรงเกี่ยวกับคลังและการเงินของชาติ เพราะเท่ากับได้กำหัวใจในการ
ดำเนินงานบริหารประเทศและพัฒนาเศรษฐกิจของชาติให้สำเร็จลุล่วงไปได้ตามเป้าหมาย
อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินจึงได้ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ
ว่าด้วยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2476 มีฐานะเป็นทบวงการเมืองเทียบเท่า
กับกรม สังกัดในสำนักนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่บริหารงานค่านายคลังและแยกเป็นอิสระ
จากกระทรวงการคลัง ทั้งนี้ เพราะเหตุผลที่ว่า กระทรวงการคลังนั้น เป็นหน่วยงานที่รับ
และจ่ายเงินแผ่นดิน ดังนั้น เมื่อต้องการจะตรวจสอบการรับ - จ่ายเงินแผ่นดินจึงต้องเป็น
หน้าที่ของอีกฝ่ายหนึ่งที่ไม่ดำรงอยู่ในสังกัดเดียวกัน หรือเป็นฝ่ายเดียวกัน และการตรวจเงิน
แผ่นดิน ก็ได้แก่การตรวจเงินของราชการฝ่ายบริหาร อันได้แก่กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ
ในรัฐบาล และหน่วยงานนี้จึงต้องไม่สังกัดอยู่ในหน่วยงานใดในรัฐบาล จึงสมควรต้องแยกค.ต.ง.
ออกจากสังกัดฝ่ายบริหาร ไปขึ้นกับฝ่ายนิติบัญญัติ คือสภาผู้แทนราษฎร เพื่อจะได้เป็นอิสระดำเนินงาน

แผนผังที่ 5 ส่วนราชการคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

ตรวจสอบเงินแผ่นดินได้โดยแท้จริง ทั้งยังเป็นประโยชน์แก่สภาผู้แทนราษฎรอีกทางหนึ่งด้วย และในการตรวจสอบนั้น จึงมีการตรวจสอบสองชั้น คือ การตรวจสอบภายใน จากกระทรวง ทบวงกรมเอง และการตรวจสอบจากภายนอกคือ จาก ค.ต.ง.

กฎหมายฉบับแรกเกี่ยวกับการตรวจสอบบัญชีการเงินแผ่นดินของไทย คือ พระราชบัญญัติ กรมพระคลังมหาสมบัติ พ.ศ. 2418 เรียกว่าออกติเคอร์ออฟฟิศ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวให้มีอำนาจหน้าที่และมีความเป็นอิสระในการตรวจสอบเงินที่รับและจ่ายทั่วทั้งแผ่นดิน และสำนักงานนี้ได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจสอบบัญชีเงินแผ่นดินเรื่อยมาจนปัจจุบันเป็นสำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเป็นทบวงการ เมือง เทียบเท่ากรม และเป็นส่วนราชการที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบบัญชีการเงินหลังจากการจ่ายเงินตามพระราชบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินในสำนักนายกรัฐมนตรี โดยรับช่วงจากกรมตรวจเงินแผ่นดินในสังกัดเจ้ากรมพระคลังมหาสมบัติ เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2458

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินประกอบด้วยประธานคณะ เลขาธิการคณะ และกรรมการตรวจเงิน รวม 7 กอง ตั้งแผนผังหน้า 40 มีขอบเขตในการปฏิบัติงานดังนี้ ระบุไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

1. ตรวจสอบรายรับรายจ่ายเงินของแผ่นดิน ซึ่งเป็นหน้าที่ของกระทรวงทบวงกรม และหน่วยราชการต่าง ๆ ทว่าราชการจักร ว่า เป็นไปตามพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี นั้นหรือไม่
2. ตรวจรายรับ-รายจ่าย ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับตลอดจนมีการหลีกเลี่ยง หรือ ผ่าฝืน หรือจ่ายผิดระเบียบหรือไม่
3. รายจ่ายต่าง ๆ ที่จ่ายไปนั้นเป็นไปตามความจริงและสมควร เพื่อประโยชน์ตามเจตนารมณ์หรือไม่

อำนาจหน้าที่ ก.ค.ง.

พระราชบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2476 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อปฏิบัติงานในความรับผิดชอบและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายดังนี้

1. ตรวจสอบบัญชีเงินรายรับรายจ่ายของแผ่นดินหรืองบแสดงฐานะการเงินของแผ่นดินประจำปี ซึ่งคณะกรรมการจะนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร การแสดงความเห็นว่ารายการจำนวนเงินรับและจ่ายตามงบปีนั้นได้เป็นไปตามงบประมาณประจำปีและความจริงหรือไม่
2. ตรวจสอบบัญชีทุนสำรองเงินตราประจำปี และแสดงความเห็นว่า การรับจ่ายเป็นการถูกต้องและเป็นไปตามกฎหมายหรือไม่
3. ตรวจสอบบัญชีของทบวงการ เมืองใด ๆ ที่นายกรัฐมนตรีจะคำสั่งให้ตรวจสอบเป็นครั้งคราวแล้วทำรายงานเสนอนายกรัฐมนตรี
4. เมื่อทำการตรวจสอบบัญชีและเอกสารใดปรากฏว่า บัญชีไม่ถูกต้องและเป็น การทุจริตก็มอบคดีให้เจ้าหน้าที่ฟ้องผู้กระทำความผิดศาลตามกฎหมาย
5. ทำการตรวจสอบบัญชี เอกสารและทรัพย์สินของทบวงการ เมือง
6. เรียกพนักงานเจ้าหน้าที่ทบวงการ เมืองที่รับตรวจมา เพื่อสอบสวน
7. เรียกบุคคลใด ๆ มาให้การ เป็นพยานในการตรวจสอบบัญชี เอกสาร และทรัพย์สินของแผ่นดิน²²

กระทรวงมหาดไทยได้มอบหมายอำนาจให้ตรวจสอบบัญชีท้องถิ่น ขณะนี้ตรวจเทศบาล นคร 3 แห่ง เทศบาลเมือง 82 แห่ง เทศบาลตำบล 35 แห่ง และสุขาภิบาล 403 แห่งและมี หน่วยงาน เงินที่ต้องตรวจสอบทั้งสิ้น 656 หน่วยงาน เงิน

²²ประเวศ วิจิรัตน์ นาย, สมบัติ ญ พัทลุง นาย, ไพฑูรย์ พงศ์สำราญ นาย, บทบาทของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน, หน้า 35-36

การตรวจเงินในกระทรวงศึกษาธิการนั้นขึ้นอยู่กับกองตรวจเงินพลเรือน ซึ่งมีสำนักงานตั้งอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการ การตรวจเงินพลเรือนมีหน้าที่ตรวจสอบบัญชี ใบสำคัญ การรับ และการจ่ายเงินของหน่วยราชการส่วนกลางของฝ่ายพลเรือน ซึ่งมีการเบิกจ่ายและ เดี่ยวข้องโดยตรงกับกรมบัญชีกลาง และกระทรวงการคลัง การตรวจเงินพลเรือนมีผู้อำนวยการ กองเป็นผู้ควบคุมการปฏิบัติงานแบ่งส่วนราชการออกตรวจเป็นกระทรวง มีหน้าที่รับผิดชอบ การตรวจบัญชี ใบสำคัญ การรับและจ่ายของแต่ละกระทรวง ตามปกติแต่ละกระทรวง มีกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้ควบคุมการปฏิบัติงาน กองตรวจเงินแผ่นดินมีหน่วยงานที่จะต้อง ตรวจสอบบัญชีและงบเคลื่อนไหวรายจ่าย "งบเคลื่อนไหวเบิกความงบประมาณ" อยู่ประมาณ 150 หน่วย กองตรวจสอบบัญชีและใบสำคัญของหน่วยงานต่าง ๆ ในหน้าที่ของกองตรวจเงินพลเรือน ตรวจสอบ ณ ที่ทำการ ของผู้รับตรวจ

ส่วนผลที่ได้จากการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คือ

1. การรับรองรายงานรับจ่ายเงินแผ่นดินเพื่อเสนอต่อสภา
2. ตรวจสอบการจ่ายเงินให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ
3. ตรวจสอบการใช้จ่ายให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและ เป็นการ ประหยัด
4. ตรวจสอบการควบคุมและการ เก็บรักษาทรัพย์สินของราชการ
5. ตรวจสอบเพื่อรับรองงบการเงิน

การคลัง

ในที่นี้หมายถึงการคลังของประเทศ หรือของรัฐ ซึ่งทำในนามราษฎร ทั้งนี้ย่อมเกี่ยวกับ การที่รัฐบาลจะหารายได้ให้แก่อำนาจรัฐ และการจ่ายเงินนั้น ๆ

การคลัง มีเรื่องการบริหารดังต่อไปนี้

1. การทำงบประมาณ
2. การทำบัญชี

3. การตรวจคัตบัณเฑาะ

4. การจัศชอ²³

หน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารการคลัง คือ

1. กระทรวงการคลัง
2. กรมบัญชีกลาง
3. ธนาคารกลาง
4. สำนักงบประมาณ
5. กรมเก็บภาษีต่าง ๆ
6. คณะกรรมการ ก.ต.ภ.
7. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
8. สำนักสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ²⁴

การปฏิบัติงานของกระทรวงการคลัง ที่มีความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเงินในกระทรวงศึกษาธิการนั้น มี 2 หน่วยงาน คือ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง และกรมบัญชีกลาง

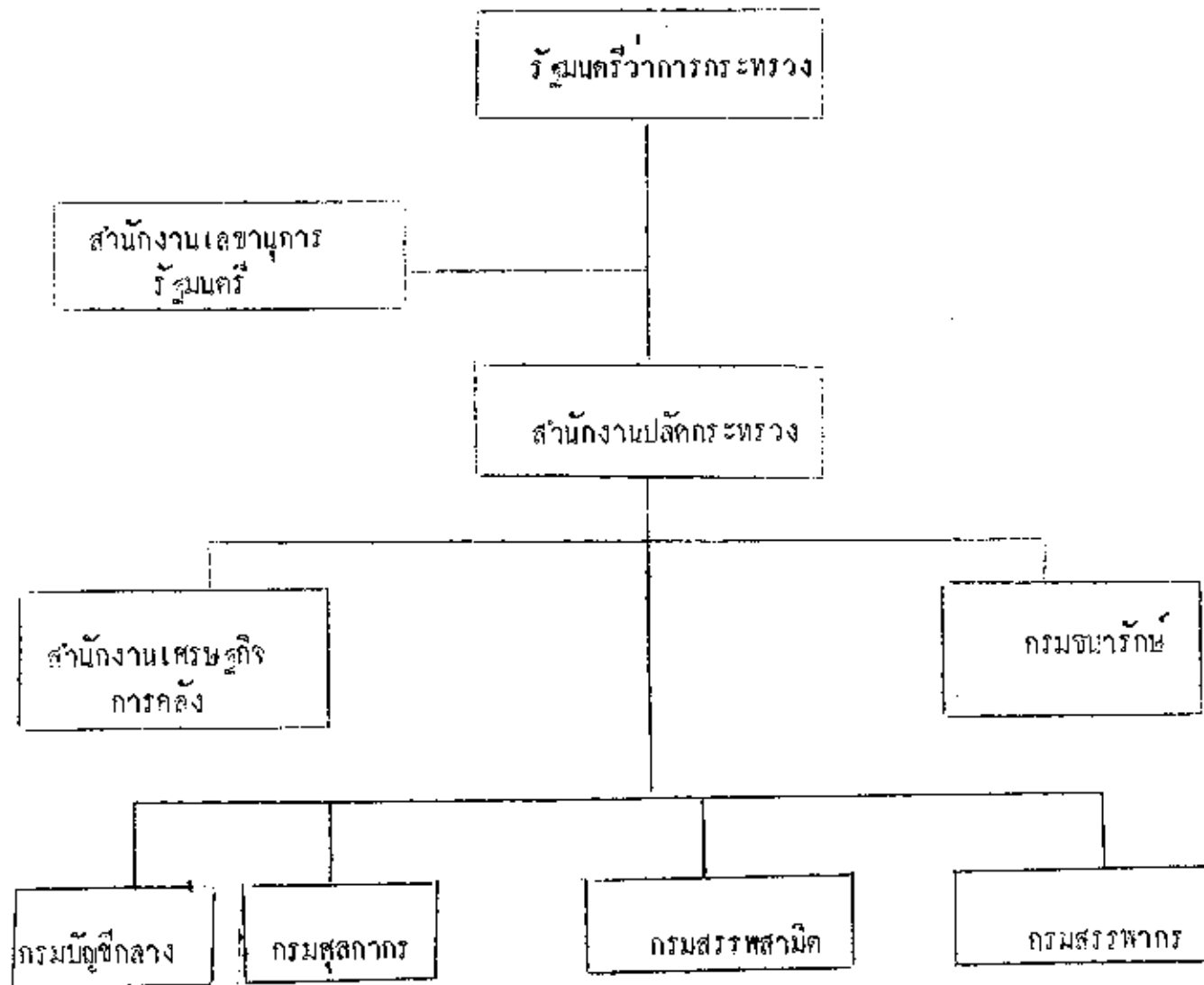
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง มีหน้าที่ราชการเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าวิจัย วิจารณ์ปัญหาต่าง ๆ ในด้านการคลัง การเงิน การธนาคาร และภาษีอากร ทั้งภายในและระหว่างประเทศ เพื่อช่วยเหลือในการประกอบการพิจารณา วินิจฉัยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง พร้อมทั้งเสนอความคิดเห็นริเริ่ม คัดค้านกับสถาบันการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งมีประเทศไทยเป็นสมาชิก และ

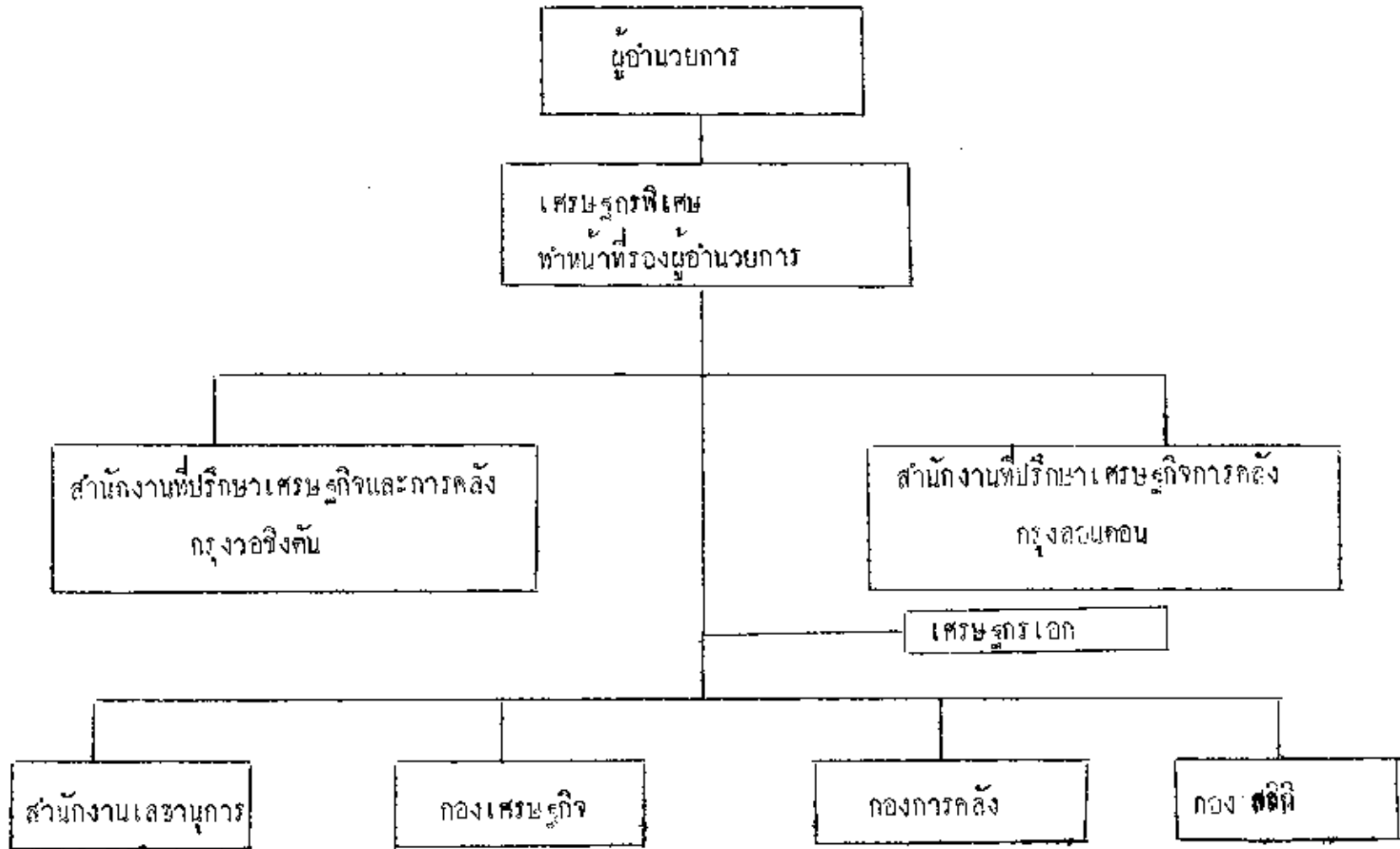
²³ รั้งสฤษดิ์ เขาวนศิริ นาย, เอกสารการคลัง, พ.ศ. 2505.

²⁴ บุญชนะ อัครดากร นาย, วิชาการคลัง, พ.ศ. 2505.

แผนผังที่ 6 ส่วนราชการกระทรวงการคลัง

แผนผังที่ 7 สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

โดยมีคณะรัฐมนตรีลงมติเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2506 เห็นชอบด้วยตามที่ประธานกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติได้เสนอให้มีการประสานงานกับหน่วยราชการ เดิมกับการทำแผนการ - โครงการพัฒนาการเศรษฐกิจ ซึ่งในการดำเนินงานตามแผน และโครงการพัฒนาการเศรษฐกิจนี้ยังมีหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในดำเนินการจัดทำและพิจารณาอยู่ในปัจจุบันหลายหน่วย คือ สำนักงานประมาท กรมวิเทศสหการ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ในการปฏิบัติงานตามหลักการดังกล่าวนี้ สำนักงานเศรษฐกิจการคลังได้รับนโยบายมาปฏิบัติ คือ เป็นผู้พิจารณานโยบายการเงิน การคลังของประเทศ - เป็นส่วนรวม รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับเงินกู้จากต่างประเทศ งานส่วนที่เกี่ยวกับราชการของกระทรวงการคลัง และเพื่อให้การทำแผนและโครงการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นไปด้วยดี สำนักงานเศรษฐกิจการคลังจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์อันอันอย่างใกล้ชิด โดยร่วมกันพิจารณาตามหลักการประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดังกล่าวในเรื่องนี้²⁵

กรมบัญชีกลาง

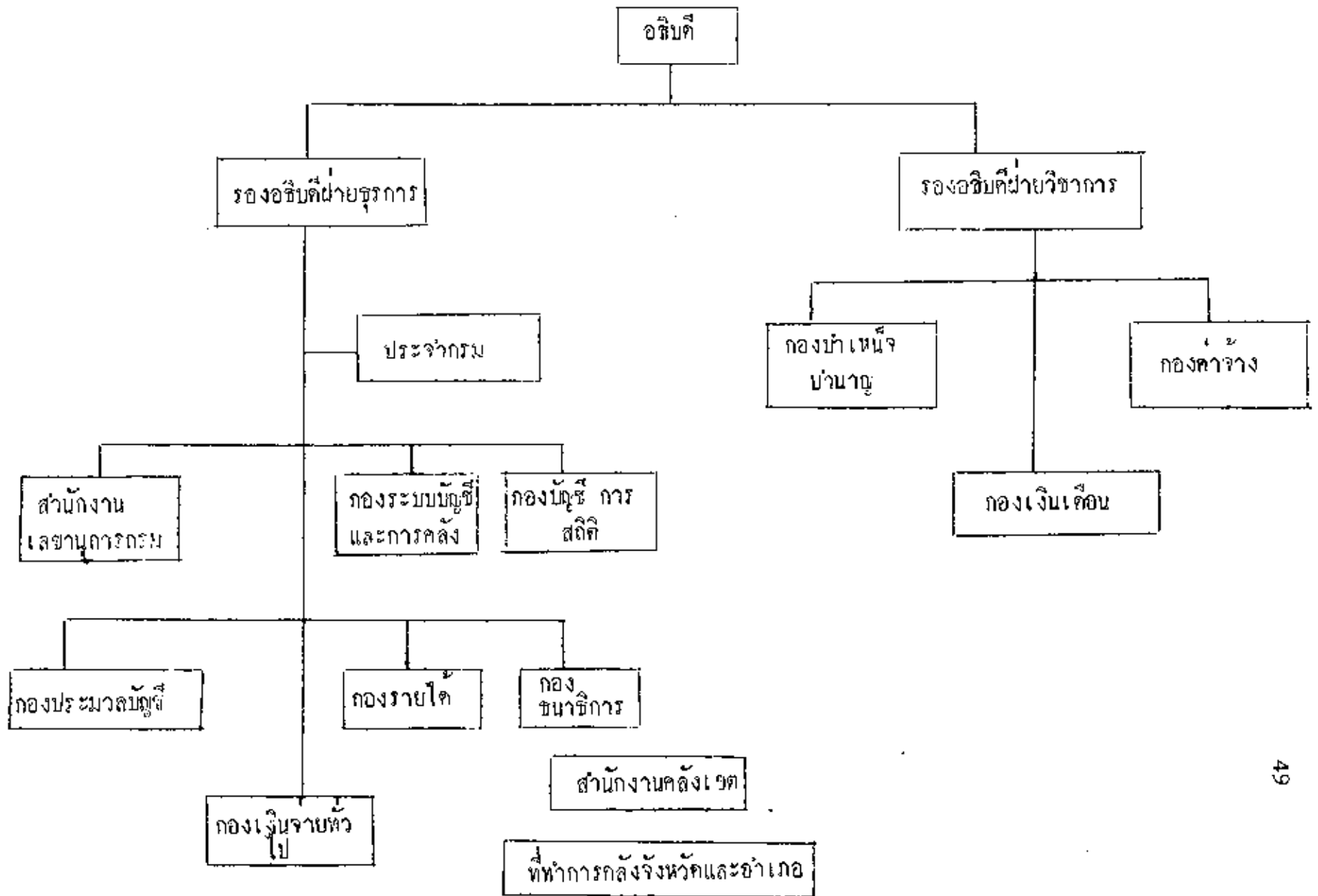
กรมบัญชีกลาง เป็นส่วนราชการในกระทรวงการคลัง ซึ่งมีภาระหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ดังนี้

1. ความคุมการ เบิกจ่ายเงินทุกประเภทตามที่ตั้งงบประมาณไว้ถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบการ เบิกจ่ายเงินของรัฐ
2. พิจารณาแก้ไขปรับปรุงตัวบทกฎหมายระเบียบข้อบังคับการเงิน การคลัง และการบัญชีให้ทันสมัยอยู่เสมอ

²⁵ ทัศนะจากงานสถาปนากระทรวงการคลัง, พ.ศ. 2507 หน้า 19-20.

3. ประมวลกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ จัดพิมพ์เป็นเล่มใช้ในราชการ
ห้ามผูกคู่มือ คำอธิบายการปฏิบัติราชการ ออกเผยแพร่
4. วางรูปและแนะนำการบัญชีแก่เจ้าหน้าที่กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ทำการ
เบิกจ่าย การเก็บรักษาเงิน และการนำเงินส่งคลัง
5. พิจารณาและตรวจจ่ายเงินเดือน เงินที่นับเข้าในอัตราเงินเดือน และเงิน
อย่างอื่นที่จ่ายควบกับเงินเดือน ให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่ทางราชการได้
วางไว้
6. พิจารณาและดำเนินการเกี่ยวกับเงินเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ และเงิน
อื่นที่มีลักษณะการจ่ายเหมือนเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ ตลอดจนควบคุมการเบิก
จ่ายให้เป็นไปตามกฎหมาย
7. ประมวลบัญชี เงินไต่ เงินจ่าย และรักษาไว้สำหรับราชการแผ่นดินทั่วไป
8. ทำงบปีและงบแสดงฐานะการเงินของแผ่นดินประจำปี เพื่อเสนอสภา
ผู้แทนราษฎร
9. ตรวจสอบ และทำรายงานเกี่ยวกับบัญชีรายรับ จ่ายเงินของสำนักงาน
คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อเสนอสภาผู้แทนราษฎร
10. ควบคุมพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องเงินกู้ เงินยืม เงินโอบ เงิน
ฝาก เงินทุน และเงินทรงของราชการ
11. สอบสวนควบคุมและเร่งรัดการ จัดเก็บและการนำส่งเงินรายได้ของรัฐ
ให้เป็นไปตามงบประมาณรายรับ ตลอดจนรวบรวมหลักฐานสถิติ
12. สอบสวนและดำเนินการไล่เบี้ย เร่งเรียกเงินจากผู้รับผิดชอบส่งใช้
หรือตัดบัญชีเป็นสูญในกรณีที่เกิดการทุจริตและเสียหายแก่ทรัพย์สินของรัฐ
13. พิจารณาควบคุม อนุมัติการจ้างลูกจ้างของส่วนราชการ ตลอดจนตรวจ
จ่ายเงินค่าจ้าง

แผนผังที่ ๘ ส่วนราชการกรมบัญชีกลาง

14. ตรวจสอบและควบคุมงานทางคลังจังหวัด คลังอำเภอต่าง ๆ ตลอดจนคลัง
เขต²⁶

เนื่องจากส่วนราชการทุกส่วนในกรมบัญชีกลางนั้น มีการปฏิบัติงานประสานและสัมพันธ์
กับการคลังในกระทรวงศึกษาธิการ เป็นอย่างมาก จึงสมควรจะรวบรวมหน้าที่และการปฏิบัติงาน
ของแต่ละส่วนราชการไว้ ณ ที่นี้

กองระบบบัญชีและการคลัง

มีหน้าที่ดำเนินงานในตำแหน่งวิชาการ ในตำแหน่งงาน ในตำแหน่งริเริ่มและสร้าง
สรรคระบบงานใหม่ ๆ หรือปรับปรุงวิธีการหรืองานเก่า ๆ ให้ทันสมัยและมี
ประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น หรืออีกนัยหนึ่งงานเสนาธิการซึ่งสำคัญอยู่ที่คุณภาพของงาน
เป็นส่วนใหญ่

หน้าที่ของกองระบบบัญชีและการคลังได้กำหนดไว้ดังนี้ คือ

1. พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์การ เบิกจ่ายเงินจากคลัง เพื่อให้ส่วนราชการ
และรัฐวิสาหกิจ ถือเป็นแนวทางปฏิบัติ
2. พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติงาน เกี่ยวกับควบคุมงบประมาณ
อันเป็นหน้าที่สำคัญของกรมบัญชีกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการตรวจสอบบัญชี
เพื่อให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจได้รับความสะดวกมากที่สุด โดยไม่เสียหลัก
การคลังที่
3. พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์การใช้จ่ายงบประมาณเพื่อให้เป็นไปโดย
ประหยัดและเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ว่าจะเป็นการจ่ายเงินตอบแทน เงินค่า

²⁶หนังสือที่ระลึกวันสถาปนากระทรวงการคลัง ครบปีที่ 89 14 เมษายน 2507,
หน้า 19-20.

ใช้สอย ค่าวัสดุ ค่าใช้จ่ายอื่นใด ทั้งนี้โดยกำหนดเป็นกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ มติคณะรัฐมนตรี หรือข้อตกลงของกระทรวงการคลัง

4. พิจารณาปรับปรุงและวางรูปแบบบัญชีของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจและแก่ ภัณฑารักษ์ของต่าง ๆ ในสำนักงานบัญชี

5. พิจารณาปรับปรุงในสำนักงานบัญชีและวางรูปแบบบัญชีให้หน่วยงานในกรมทั้ง บัญชีของรัฐบาลเป็นส่วนรวม และบัญชีของคลังจังหวัด คลังอำเภอ ซึ่งเป็นหน่วย งานย่อย

6. พิจารณาติดตามแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการเงินของส่วนราชการและ รัฐวิสาหกิจต่าง ๆ โดยมีสำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้แจ้งข้อ ทักท้วง หรือรายงานการตรวจสอบบัญชีมาให้พิจารณาดำเนินการ

7. ทำหน้าที่ตรวจสอบบัญชี การจ่ายเงินของสำนักงานคณะกรรมการตรวจ เงินแผ่นดิน

8. ทำเนิงานเกี่ยวกับกฎหมายการคลังและภาระงบประมาณทุกประเภททั้งใน ด้านร่างกฎหมาย ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และตีความกฎหมาย อาทิเช่น กฎหมาย เงินคลัง กฎหมายวิธีการงบประมาณ ฯลฯ

9. วางแผนหรือจัดทำสถิติต่าง ๆ เกี่ยวกับการคลังทั้งในด้านรายรับ ราย จ่าย และเงินกู้เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานคลัง

10. ทำหน้าที่ด้านวิชาการที่เกี่ยวกับการเงิน การคลัง กฎหมาย ให้แก่หน่วย งานต่าง ๆ ในกรม หรือส่วนราชการอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงงาน ในกาทำหน้าที่ขึ้น

11. จัดทำรายงานประจำปีของกรมบัญชีกลางและทำเนิงานเกี่ยวข้องกับห้อง สมุคของกรม

งานของกองระบบบัญชีไม่ได้แยกออกเป็นแผนกเช่นกองอื่น ๆ เพราะเป็นงาน คุณภาพ ต้องใช้นักวิชาการ ซึ่งมีนักวิชาการคลัง นักบัญชี และนิติกรเป็นผู้ทำเนิ งาน

กองเงินเดือน

มีหน้าที่พิจารณาดำเนินการและความคุมการตรวจจ่ายเงินเดือนซึ่งหมายความรวมถึง
เพิ่มค่าวิชา เงินเพิ่มสำหรับการสู้รบ เงินประจำ ตำแหน่งที่คงฝ่ายอันตรายเป็น
ปกติ เงินเพิ่มผู้ปกครองโรงเรียนตำรวจ เงินยั้งชีพข้าราชการบางจังหวัดในภาค
ใต้ เงินอื่นที่กระทรวงการคลังกำหนดให้จ่ายในลักษณะเงินเดือน เงินช่วยเหลือ
และเงินปี ซึ่งรวมถึงเงินใช้จ่ายในพระองค์ เงินปีพระบรมวงศานุวงศ์ เบี้ยหวัด
ข้าราชการ ที่มีกำหนดจ่ายเป็นรายปี และเงินอื่นในลักษณะเดียวกันให้เป็นไปตาม
กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ

กองบำเหน็จบำนาญ

มีหน้าที่พิจารณาและดำเนินการ เกี่ยวกับเรื่องการจัดเบี้ยหวัด บำเหน็จบำนาญ
ของข้าราชการทั้งทหาร และพลเรือน บำเหน็จ ลูกจ้าง และเงินประเภทอื่น ที่
มีลักษณะการจ่ายเหมือนเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ เช่นเงินใช้จ่ายในพระองค์
เงินสงเคราะห์ผู้ประสบกับเนืองในการรบ เงินสงเคราะห์ผู้ประสบกับเนืองจาก
การช่วยเหลือราชการ การปฏิบัติงานของชาติ หรือการปฏิบัติความหน้าที่มีคุณธรรม
เงินสงเคราะห์ข้าราชการผู้ได้รับอันตรายหรือการป่วยเจ็บเพราะ เหตุปฏิบัติราชการ
และความคุมการตรวจจ่ายเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ

กองเงินจ่ายทั่วไป

มีหน้าที่ควบคุมการเบิกจ่ายเงินงบประมาณรายจ่ายของกระทรวงทบวงกรมต่างๆ
รวมทั้งรัฐวิสาหกิจที่เบิกเงินจากงบประมาณรายจ่ายทุกหมวดรายจ่ายและเงินงบ
กลางทุกรายการ บกเว้นเงินเดือน หมวดค่าจ้างประจำ เบี้ยหวัด บำเหน็จบำนาญ

และเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือราชการ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ตรวจสอบและอนุมัติฎีกาขอเบิก เงินงบประมาณประจำได้แก่หมวดเงินคอบแทนอื่น หมวดค่าใช้สอย หมวดวัสดุ หมวดครุภัณฑ์ หมวดค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง หมวดอุดหนุน และหมวดรายจ่ายอื่น เงินนอกกลาง ได้แก่รายการชำระเงินกู้ ค่าดอกเบี้ย และ ค่าจัดการเงินกู้ ค่าโทรศัพท์เช่าจ่าย ค่าไปรษณียบัตรเช่าจ่าย ค่าใช้จ่ายเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน คูงาน และศึกษา ณ ต่างประเทศ ค่าใช้จ่ายในการเจรจาธุรกิจและประชุมนานาชาติ เงินช่วยเหลือราชการ เงินสำรองจ่าย และแจ้งจำนวนที่ดิน ซึ่งกระทรวง ทบวงต่าง ๆ รวมทั้งรัฐวิสาหกิจจัดซื้อจากงบประมาณแผ่นดิน ให้กรมธนารักษ์ทราบ รวบรวมยอดภาษีเงินได้ที่กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ หักในฎีกาที่ขอเบิกแจ้งกรมสรรพากร

กองประมวลบัญชี

มีหน้าที่โดยสังเขปดังนี้ คือ

1. รวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับการรับจ่ายเงินแผ่นดินจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำบัญชีการรับจ่ายเงินแผ่นดิน
2. ตรวจสอบรายงานเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินประเภทต่าง ๆ ของแผ่นดิน
3. ตรวจสอบการรับจ่ายเงินจากเงินฝากของกระทรวงการคลัง บัญชีเงินคงคลัง บัญชีเงินที่ 1 และบัญชีเงินคงคลังบัญชีที่ 2 ณ ธนาคารแห่งประเทศไทย กับเอกสารและรายงานการรับจ่ายเงินประจำวันของธนาคารแห่งประเทศไทย
4. ประมวลตัวเลขเทียบกับการจ่ายเงินของแผ่นดิน แล้วทำรายงานเสนอส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบฐานะการรับจ่ายเงินของแผ่นดิน
5. ประมวลตัวเลขการรับจ่ายเงินของแผ่นดิน ทำรายงานการรับจ่ายเงินประเภทงบประมาณประจำปีงบประมาณเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 30 วรรคแรกแห่ง

พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2502

6. การทำรายงานรับจ่ายเงินและงบแสดงฐานะการเงินของแผ่นดินประจำปีงบประมาณ ส่งให้สำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบ เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี และเสนอสภาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 30 วรรคท้าย แห่งพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2502

7. เป็นศูนย์กลางในการประมวลตัวเลขและสถิติรายงานเกี่ยวกับการรับจ่ายเงิน ฐานะการเงิน การคลังของแผ่นดิน เพื่อแจ้งให้ประชาชนทราบหรือให้ ตัวเลขแก่ส่วนราชการต่าง ๆ ตลอดจนองค์การรัฐบาล สถาบัน สถานศึกษา และเอกชน ซึ่งต้องการทราบ และนำไปประกอบการวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการจ่ายเงินของแผ่นดิน ตามที่พิจารณาเห็นสมควร

กองธนาธิการ

มีหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารเงินนอกงบประมาณและเงินในงบประมาณบางประเภทให้เป็นไปตามกฎหมาย

เงินนอกงบประมาณ

1. พิจารณาและควบคุมการกู้ยืม การให้กู้ยืมเงินตลอดจนการค้าประกัน และการค้ำประกันการค้าประกันของรัฐบาล โดยประสานกับสำนักงานงบประมาณ ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักเศรษฐกิจการคลังและกรมวิเทศสหการ

2. พิจารณาและสั่งจ่ายเงินตราของราชการให้ส่วนราชการ เงินทุนสำรองต่างประเทศให้แก่สถานเอกอัครราชทูต สถานทูตและสถานกงสุล เพื่อใช้จ่ายในระหว่างที่ยังไม่ได้รับโอนเงินจัดสรรจากงบประมาณ รวมทั้งควบคุมการเบิกจ่ายเงินตามประเภทที่กล่าว และเงินทุนสำรองจ่ายในกรณีจำเป็นเร่งด่วนตามมติคณะรัฐมนตรี

3. พิจารณาอนุวัติการขอเบิก และควบคุมการ เบิกจ่าย เงินนอกงบประมาณ ประเภทอื่น ๆ เช่น เงินฝาก เงินขายบิล เงินสะสมของข้าราชการ และเงิน ทุนหมุนเวียน

เงินในงบประมาณบางประเภท (งบกลาง)

ควบคุมการ เบิกจ่ายเงินงบประมาณ (งบกลาง) เพื่อชำระหนี้เงินกู้รายต่างๆ (ค้ำเงิน ค่าดอกเบี้ย และค่าจัดการเงินกู้) ให้แก่เจ้าหน้าที่ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

กองรายได้

มีหน้าที่และรับผิดชอบโดยสังเขป คือ

1. รวบรวมหลักฐาน สถิติ ตัวเลขรายได้ของประเทศทั่วราชอาณาจักรรวมทั้งสถิติอื่น ๆ ซึ่งจะ เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และวิจารณ์รายได้ เช่น สถิติราคา สินค้า อัตราค่าครองชีพ สถิติการส่งสินค้าเข้าออกที่สำคัญของประเทศ สถิติการเคลื่อนไหว เกี่ยวกับการเงิน และฐานะการเงินของประเทศ
2. ควบคุมเร่งรัดและตรวจสอบการจัดเก็บ และการนำส่งเงินรายได้ของประเทศทุกประเภท รวมทั้งสำนักงานทางราชการในต่างประเทศด้วย
3. พิจารณากรณีที่เป็นผลให้รัฐต้องเสียหายหรือขาดประโยชน์อันพึงมีพึงได้ เร่งรัดและดำเนินการจากผู้ผิดจูงรับผิดชอบ ให้ได้รับประโยชน์กลับคืนในสภาพเดิม ตลอดจนควบคุมให้มีการชดใช้ของเสียหายจากบุคคลที่พึงรับผิดชอบ รวมทั้งการพิจารณาอนุมัติค้ำประกันหรือหนี้สินและพัสดุครุภัณฑ์ที่ออกจากบัญชีด้วย
4. สอดส่องดูแล รัฐบาลกิจและบริษัทที่ รัฐมีส่วนเพื่อโครงการใช้จ่าย และการดำเนินงานเป็นไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในอันที่จะก่อให้เกิดผลเพิ่มพูนรายได้ให้แก่รัฐ

5. วางระเบียบข้อบังคับและให้ความตกลงในปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการเงินรายได้แผ่นดิน
6. จัดทำสถิติรวมทั้งการแสดงผลออกเป็นภาพเกี่ยวกับรายได้ของแผ่นดิน

กองบัญชีและสถิติ

กองบัญชีและสถิติมีหน้าที่และรับผิดชอบเกี่ยวกับงานโดยทั่ว ๆ ไปของกองอันได้แก่การควบคุมบัญชี งบประมาณแผ่นดินของกระทรวงทบวงกรมและรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ โดยจัดทำบัญชีงบประมาณและบัญชีเงินประจำงวด สำหรับหักลดและเพิ่มเงินตามวงเงินที่ได้รับอนุมัติจากสำนักงบประมาณ รวมตลอดถึงการโอนเปลี่ยนแปลงระหว่างหมวดรายจ่ายต่าง ๆ และควบคุมลดยอดการเบิกจ่ายเงินให้เป็นไปภายในวงเงินงบประมาณ หรือเงินประจำงวดของแต่ละบัญชีของเจ้าของงบประมาณ นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่โอนเงินจกสรรไปตั้งจ่ายทางจังหวัด เพื่อให้ส่วนราชการต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาคได้มีเงินใช้จ่ายและทำหน้าที่ลงบัญชีใช้จ่ายของส่วนราชการในส่วนภูมิภาคอีกด้วย

เกี่ยวกับงานสถิติกองบัญชีและสถิติมีหน้าที่จัดทำรายงานแสดงเงินรับ - จ่าย และยอดเงินคงเหลือของเงินงบประมาณ และเงินลูกหนี้เจ้าหนี้ซึ่งต้องจัดทำและตรวจสอบยืนยันกับเจ้าของบัญชีเป็นประจำ นอกจากนี้ยังต้องรวบรวมทำรายงานแสดงตัวเลขเงินรายไ้แผ่นดินเป็นประจำทุกเดือน และทำรายงานแสดงการจ่ายเงินตามแผนงาน และงานต่าง ๆ ของส่วนราชการ เพื่อส่งให้สำนักงบประมาณใช้ประกอบการวิเคราะห์ เพื่อที่จะได้พิจารณาอนุมัติเงินให้ส่วนราชการนั้นๆ ใช้จ่ายได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง และให้ตัวเลขสถิติต่าง ๆ ตามแต่จะมีผู้ร้องขอ

กองกลาง

มีหน้าที่โดยสังเขป ดังนี้

1. พิจารณาควบคุมอนุมัติการจ้างลูกจ้างประจำของส่วนราชการตามอัตราและเงื่อนไขที่สำนักงานประมาณอนุมัติตลอดจนติดต่อบริษัทงานกับสำนักงานประมาณ ในกรณีดังกล่าวให้เป็นไปตามนโยบาย
2. พิจารณาและควบคุมอนุมัติการจ้างลูกจ้างชั่วคราวของส่วนราชการให้เป็นไปตามระเบียบมาตรฐาน โดยอนุมัติตามหลักเกณฑ์ของข้าราชการและร่วมประสานงานกับสำนักงานประมาณในกรณีดังกล่าวให้เป็นไปตามนโยบาย
3. ควบคุมการจ้างลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราวให้เป็นไปตามระเบียบหลักการ และมติที่เกี่ยวข้องกับลูกจ้างตลอดจนพิจารณาปัญหาข้อหาหรือ และดำเนินการในเรื่องดังกล่าวจนถึงที่สุด
4. พิจารณาตรวจสอบบัญชีรายละเอียดยของลูกจ้างของส่วนราชการตลอดจนการอนุมัติให้เบิกจ่ายตามบัญชีดังกล่าวในนามของกระทรวงการคลังทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตลอดจนการขอเปลี่ยนแปลงบัญชีรายละเอียดย
5. พิจารณาตัดโอนอัตราว่างไปตั้งจ่ายทางส่วนภูมิภาค ตามที่ส่วนราชการประสงค์
6. พิจารณาระเบียบและหลักการเกี่ยวกับลูกจ้างที่มีผลใช้บังคับอยู่ปัจจุบัน ตลอดจนการปรับปรุง และมีประมวลระเบียบและหลักการดังกล่าวให้สะดวกแก่การค้นคว้าและปฏิบัติ
7. พิจารณาสรางระเบียบและหลักการต่าง ๆ เกี่ยวกับลูกจ้างที่ยังมิได้กำหนดไว้เป็นหลักปฏิบัติ
8. ควบคุมตรวจจ่ายและเวลาราชการของลูกจ้างประจำโดยใช้บัตร
9. รวบรวมสถิติต่าง ๆ เกี่ยวกับลูกจ้างเพื่อประโยชน์ในการค้นคว้าและวิจัย

คลังจังหวัดที่มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ทำการตรวจจ่ายเงินไปตามฎีกาที่ค้างเบิก
2. เก็บรักษาเงินแผ่นดินและสมบัติซึ่งทางราชการจะนำมาฝาก
3. เก็บรักษาและจำหน่ายแสตมป์ราชการ
4. รับเงินผลประโยชน์ที่เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ นำส่ง
5. ทำการจ่าย แลกธนบัตรและเหรียญปลอกให้แก่ประชาชน
6. นำเงินส่งกรมธนารักษ์และเบิกเงินไปสำรองจ่าย
7. ทำบัญชีให้เป็นหลักฐานและทำรายงานส่งกรมและเขต
8. ทำการโอนเงินให้แก่ประชาชน (เงินขายบิล)
9. เป็นตัวแทนธนาคารแห่งประเทศไทย

การคลังในกระทรวงศึกษาธิการ

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐเกี่ยวกับการศึกษาไว้มาตรา 59, 60 และ 61 ไว้ดังนี้

รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษาอบรม การจัดระบบการศึกษาอบรมเป็นหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะสถานศึกษาตั้งปวงอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ การศึกษาอบรมชั้นเตรียมอุดมศึกษา รัฐพึงจัดการให้สถานศึกษาดำเนินกิจการของตนเองได้ภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ การศึกษาอบรมขั้นประถมศึกษาในสถานศึกษาของรัฐจะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน รัฐพึงช่วยเหลือให้ได้มีอุปกรณ์การศึกษาอบรมตามควร และรัฐพึงสนับสนุนการวิจัยในศิลปวิทยาและวิทยาศาสตร์²⁸

²⁸ วัฒนา รัตนวิจิตร นาย, มีชัย ฤชุพันธุ์ นาย, (รวบรวม) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (โรงพิมพ์เนืองอักษร 2511), หน้า 11.

การปฏิบัติงานด้านการศึกษา นั้น เป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยตรงซึ่ง
 แบ่งส่วนราชการออกเป็น สำนักงานปลัดกระทรวงและกรมอื่น ๆ รวม 8 กรมทั้ง
 นั้นจึงขอแสดงแผนผังการแบ่งส่วนราชการในกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อจะนำไป
 สู่การปฏิบัติงานของกองกลางและแผนกกลางต่อไป จากแผนผังการแบ่ง ส่วน
 ราชการจะเห็นว่า การคลังนั้นมีฐานะเป็นกองอยู่ 2 หน่วยงาน คือ สำนักงาน
 ปลัดกระทรวง และกรมวิสามัญศึกษา ส่วนกรมอื่น ๆ อีก 7 กรม นั้น การคลังมี
 ฐานะเป็นแผนก เรียบกว่าแผนกกลาง ขึ้นอยู่ในสำนักงานเลขาธิการกรม

กองคลังในสำนักงานปลัดกระทรวง แบ่งออกเป็น 3 แผนก คือ แผนกบัญชี
 แผนกเงิน และแผนกพัสดุ ต่อมาคณะปรับปรุงระบบบริหารงานจากกระทรวงศึกษา
 ธิการพิจารณาเห็นสมควรให้กองคลังแบ่งเป็น 5 แผนก คือ แผนกเงินแผนกบัญชี
 เงินเดือนและค่าจ้าง แผนกสวัสดิการและแผนกประสานงาน กองคลังของสำนัก
 งานปลัดกระทรวงมีหน้าที่ดังนี้

จัดทำรายบิลงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงานปลัดกระทรวงควบคุม
 การบัญชีเกี่ยวกับเงินงบประมาณและนอกงบประมาณ ควบคุมการรับ - จ่าย
 เงินของกองคลัง พิจารณาการจัดสรรเงินและเครื่องใช้ประจำสำนักงานให้
 แก่ภาคและจังหวัดต่าง ๆ พิจารณาการขอรับเงินบำเหน็จ บำนาญของข้าราชการ
 ของสำนักงานปลัดกระทรวง ประสานงานเกี่ยวกับการเงินระหว่าง กรม
 ต่าง ๆ พิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการเงินของกรมต่าง ๆ เสนอให้กระทรวง
 พิจารณาสั่งการ²⁹

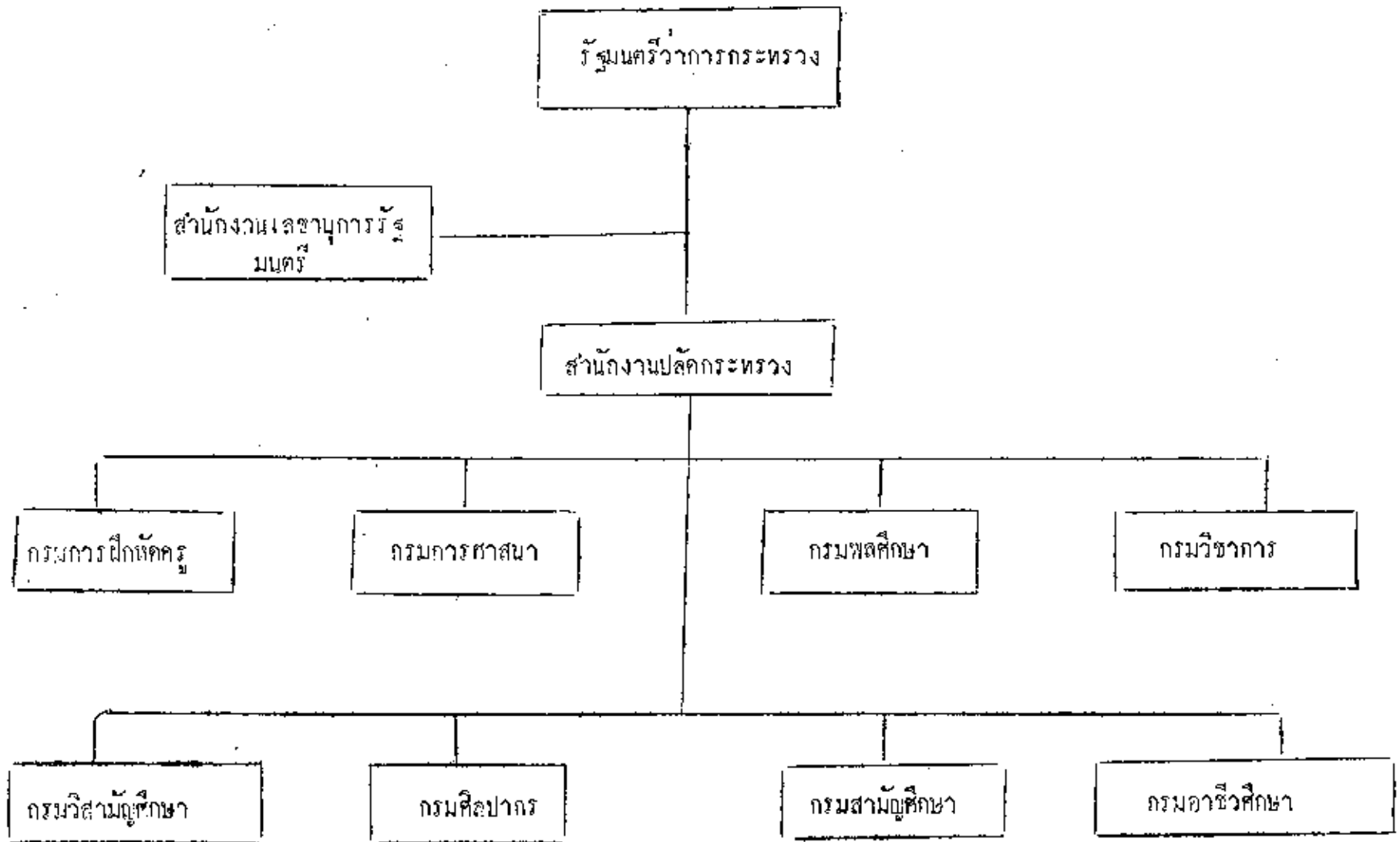
ปัจจุบันนี้สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กำลังปรับปรุงกองต่าง ๆ โดยขอเพิ่ม
 กองต่าง ๆ อีก 6 กอง และให้กองวัฒนธรรมไปขึ้นกับกรมศิลปากร กองที่เพิ่มในสำนักงาน

²⁹สำนักงานปลัดกระทรวง, การขอปรับปรุงระบบบริหารและอัตรากำลังเจ้าหน้าที่
 หน้า 3.

ปลัดกระทรวง คือ กองพัสดุ กองออกแบบและก่อสร้าง ซึ่งโอนมาจากกรมอาชีวศึกษา กองนิติการ กองการเจ้าหน้าที่ กองงบประมาณ และสำนักงานผู้ตรวจราชการกระทรวงซึ่งจะเห็นได้ว่า สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เริ่มต้นแล้วและวางระบบการบริหารในระดับกระทรวงได้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งจะขอเพิ่มอัตรากว่าดังอีก 553 อัตรา คือ

ชั้นพิเศษ	21	อัตรา	ชั้นเอก	20	อัตรา
ชั้นโท	102	อัตรา	ชั้นตรี	183	อัตรา
ชั้นจัตวา	139	อัตรา	วิสามัญ	20	อัตรา
และลูกจ้าง	63	อัตรา			

แผนผังที่ 9 การแบ่งส่วนราชการกระทรวงศึกษาธิการ

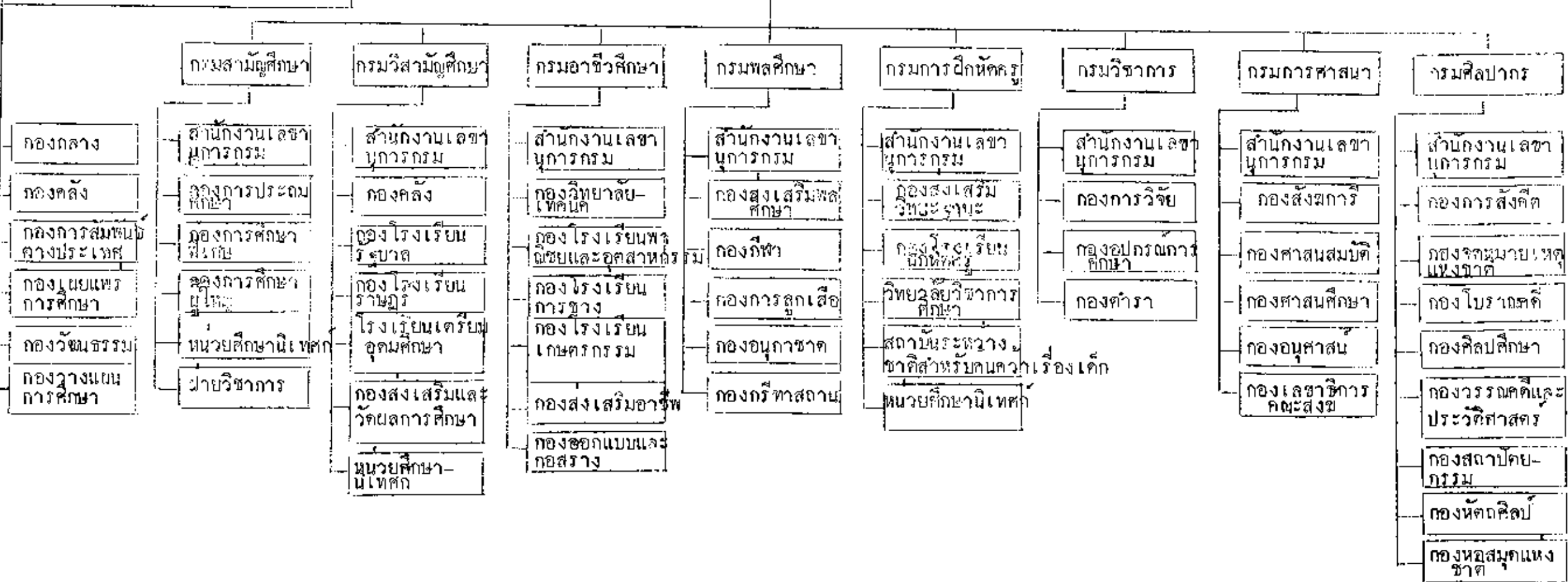

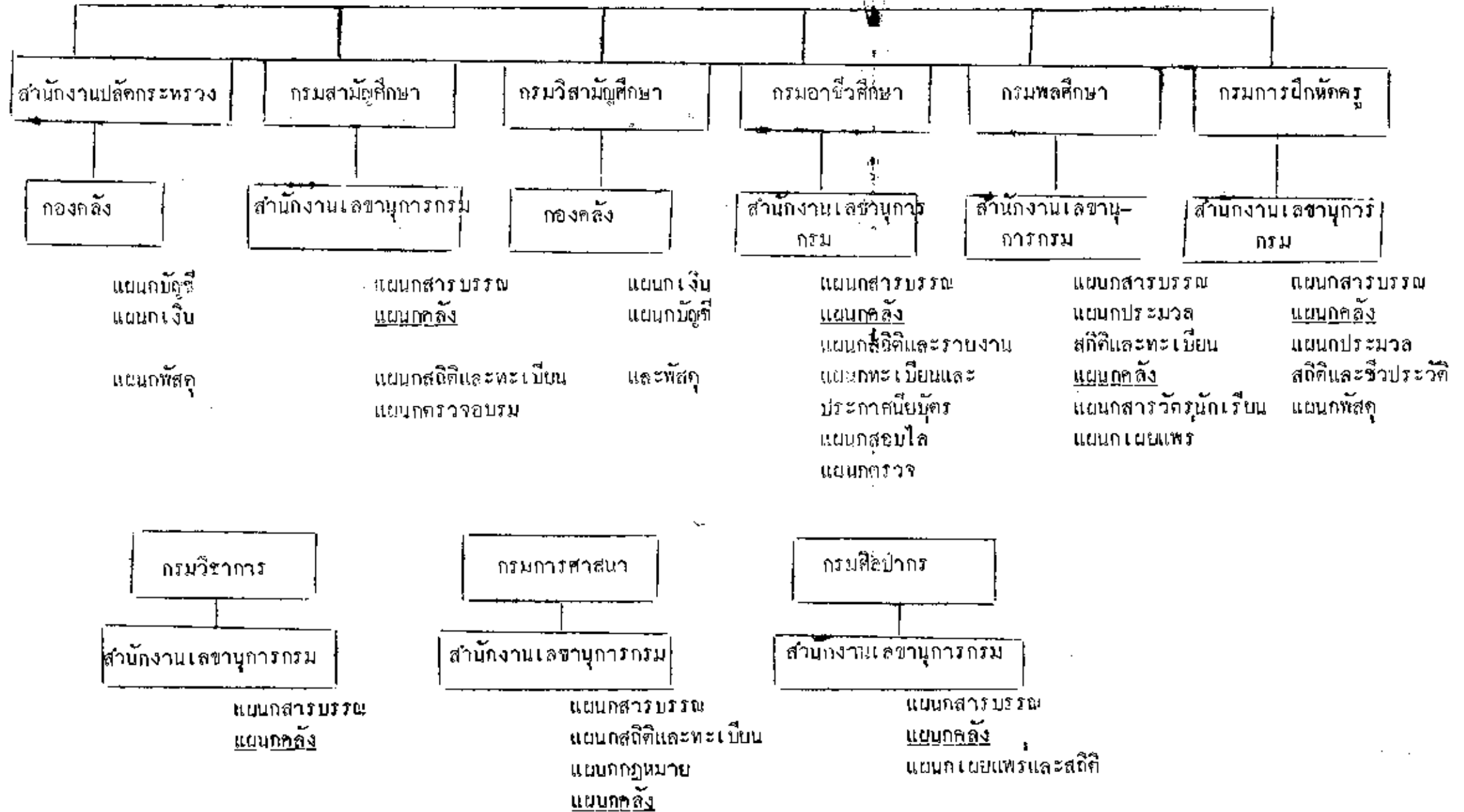
แผนผังที่ 10 การแบ่งส่วนราชการกระทรวงศึกษาธิการ

รัฐมนตรี

สำนักงานปลัดกระทรวง

สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี

กองคลังกรมวิสามัญศึกษา

กองคลังกรมวิสามัญศึกษา มีหน้าที่จัดตั้งงบประมาณรายได้ รายจ่ายของกรมควบคุมการบัญชีและพัสดุ แบ่งหน้าที่ออกเป็น 2 แผนก คือ แผนกบัญชี และพัสดุ มีหน้าที่

1. ทำงบประมาณรายรับ รายจ่ายประจำปีของกรม
2. ทำการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ เงินบำรุงการศึกษาของโรงเรียนและเงินอื่น ๆ
3. จัดทำบัญชี ทำทะเบียนควบคุมการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ เงินบำรุงการศึกษาและเงินอื่น ๆ
4. จัดทำเรื่องบำเหน็จ บำนาญ เงินทดแทนของข้าราชการ
5. ควบคุมรักษาพัสดุของกรม
6. ทำการโอนเงินจัดสรรเงินงบประมาณหมวดต่าง ๆ ไปตั้งจ่ายทางส่วนภูมิภาค

แผนกการเงินมีหน้าที่

1. รับจ่ายเงินงบประมาณรายจ่าย เงินบำรุงการศึกษาของโรงเรียนและเงินอื่น ๆ
2. จ่ายเงินอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์ตลอดจนการรักษาเงินสกลในตู้নিরกับของกรม³⁰

ส่วนหน้าที่แผนกคลังของกรมอื่น ๆ มีหน้าที่พอรวบรวมได้ดังนี้

1. รับจ่ายเงินประจำวันทั้งในงบประมาณและนอกงบประมาณ
2. ส่งสถิติรายรับจริงไปยังสำนักงบประมาณเป็นประจำเดือน
3. รายงานเงินรายจ่ายตามแผนกงานและโครงการ

³⁰ กองเผยแพร่การศึกษา, หน้าที่และแผนผังการแบ่งส่วนราชการของกระทรวงศึกษาธิการ (คุรุสภา 2510), หน้า 65.

4. หักภาษี ณ ที่จ่าย และนำส่งอากรเป็นประจำทุกเดือน
5. รายงานลูกหนี้ เงินต้นของงบประมาณไปยัง ก.ต.ง.
6. เก็บรักษาและนำเงินฝากธนาคาร
7. ทำบัญชีเงินสด งบวัน งบเดือน งบปี และบัญชีค้าง ๆ
8. ตั้งฎีกา เปิดจ่ายเงิน ปรับปรุงอัตราเงินเดือนข้าราชการและลูกจ้าง
9. ท่างมประมาณรายได้ ภาษีประจำปี
10. จัดหา วัสดุครุภัณฑ์ต่าง ๆ พร้อมทั้งเครื่องเขียนแบบพิมพ์
11. โอนเงินจัดสรรไปต่างจังหวัด
12. ดูแลสถานที่ของกรม
13. ส่งรายงานการเงินไปยัง ก.ต.ง. เป็นประจำทุกเดือน³¹

ส่วนอัตรากำล้างของแผนกคลังเงินไม่แน่นอนและตรงจริง ทั้งนี้เพราะมีฐานะเป็นแผนกขึ้นกับสำนักงานเลขาธิการกรม ซึ่งรวมอัตรากำล้างที่ต้องไว้ด้วยกัน ในปี 2509 ดังนี้

³¹ กองเผยแพร่การศึกษา, เรื่องเดียวกัน, หน้า 77-78.

ตารางที่ 3³²

แสดงอัตรากำล้างกองการคลัง และสำนักงานเลขานุการกรมซึ่งแผนกการคลังรวมอยู่ด้วย

ส่วนราชการ	พิเศษ	เอก	โท	ตรี	จัตวา	วิสามัญหรือ พนักงาน	ลูกจ้าง ประจำ	ลูกจ้าง ชั่วคราว	รวม (คน)
สำนักงานปลัดกระทรวง	-	2	3	19	18	-	97	-	139
กรมวิสามัญศึกษา	1	1	1	8	19	-	11	6	47
กรมการฝึกหัดครู	-	3	14	7	9	14	12	-	59
กรมการศาสนา	-	1	4	5	12	21	9	-	52
กรมพลศึกษา	-	1	5	16	28	-	7	-	57
กรมวิชาการ	1	6	4	9	8	-	20	-	48
กรมศิลปากร	-	1	3	4	13	-	16	-	37
กรมสามัญศึกษา	-	3	7	31	30	-	12	-	83
กรมอาชีวศึกษา	-	1	26	33	31	-	12	8	111
รวม	2	19	67	132	168	35	196	14	633

แต่อัตรากำล้างคนของกรมต่าง ๆ ที่การคลังมีฐานะเป็นแผนกนั้น มีใจอัตรากำล้างคนตรงจริงในแผนกคลัง ทั้งนี้เพราะเท่าที่สำรวจได้ปรากฏว่า เช่น กรมการฝึกหัดครูมี 59 อัตรากำล้างแต่แผนกคลังมีเพียง 6 อัตรากกรมพลศึกษามี 57 อัตรากำล้างแต่แผนกคลังมีเพียง 9 อัตรากำล้าง เป็นต้น จึงกล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่าอัตรากำล้างคนของกรม ซึ่งมีฐานะการเงินเป็นแผนกนั้นมีน้อยและไม่ตรงตามอัตรากำล้างในตารางข้างบนนี้ ทั้งมีการข้มครุมารวบรวมงานในแผนกการเงินมาก ทั้งนี้ เพราะได้

³²สำนักงานประมาณ, แผนภูมิการแบ่งส่วนราชการและอัตรากำล้าง, (สำนักนายบกรัฐมนตรี 2509) นังเลขที่ 10.01-10.09

บริหารเงินจำนวนมาก และได้ขยายงานกว้างขวางขึ้น อัตรากำลังคนที่ ก.พ. บรรลุให้ไม่พอเพียงที่จะทำงานได้ จึงต้องมีการบีบรัดในโรงเรียนต่าง ๆ มาช่วยงานในแผนกคลัง เพื่อให้การบริหารงานนั้นเป็นไปตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับงานที่ต้องรับผิดชอบ

งบประมาณ

งบประมาณตามความหมายใน Dictionary of Education ของ Good ได้กล่าวไว้ว่า ³³Budget is an estimate of Proposed expenditures for given or purpose and the proposed means of financing them" แปลว่าการงบประมาณคือรายจ่ายที่เสนอขึ้นไว้เพื่อจุดประสงค์อันใดอันหนึ่ง ตลอดจนวิธีการที่จะจัดหาเงินมาเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว

ส่วนการคุมงบประมาณคือ การจำกัดจำนวนและประเภทของค่าใช้จ่ายให้เป็นไปตามจำนวนเงิน หรือจำนวนรายจ่ายที่ไต่ตั้งไว้ในงบประมาณ การประมาณงบประมาณได้แก่ การประมาณค่าใช้จ่ายที่จำเป็นที่จะต้องจัดไว้สำหรับรายการของกิจการภายในระยะเวลาที่กำหนด และวิธีการทางงบประมาณ คือ การปฏิบัติที่ได้เป็นที่ยอมรับและอนุมัติแล้ว หรือเป็นวิถีของกิจกรรม ที่นำมาใช้ในการจัดตั้งงบประมาณ หรือบริหารงานตามงบประมาณ และได้แก่ การใช้จ่ายตามงบประมาณที่ได้รับโดยควบคุมรายจ่ายต่าง ๆ ให้อยู่ภายในจำนวนจำกัดที่ได้รับจัดสรรไว้ให้ นั้น หรือคือ การควบคุมโดยงบประมาณ

คำจำกัดความของงบประมาณโดยหนังสือ Public School Finance ของ Hort, Reusser and Polley ได้ให้ไว้ว่า ³⁴"the word budget means a plan, a plan for financing a system for a period of time in the future

³³Good, Dictionary of Education (McGraw-Hill Book Company, Inc., New York and London 1945), p.52.

usually one year" หมายความว่าวงงบประมาณคือแผนการที่จะหาเงินมาเพื่อกิจการสำหรับระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามปกติคือ หนึ่งปี หมายความว่า รวมถึงเอกสารหรือตารางที่แสดงให้เห็นรายละเอียดของการใช้จ่ายที่กำหนดไว้ล่วงหน้า งบประมาณยังหมายถึงความสมดุลพอดีของกิจการที่จะจัดขึ้นและความสามารถในการทางการเงินที่จะสนับสนุนกิจการนั้น เราจะต้องพิจารณาทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านการรับและการจ่ายเงิน

ตัวอย่างของงบประมาณนั้น มีดังนี้ คือ

1. เป็น Project ซึ่งยอมรับในคณะรัฐบาล มักจะเป็นในระยะ 1 ปีหรืออาจนานกว่านั้น
2. เป็นการแสดงให้เห็นว่าจะได้เงินมาจากที่ใด และเป็นจำนวนเท่าใด
3. เป็นการแสดงรายจ่ายต่าง ๆ ที่กำหนดล่วงหน้าไว้เป็นรายละเอียด
4. เป็นจำนวนเงินที่จะต้องได้มาจากระบบบริหารของประเทศ
5. งบประมาณช่วยให้ผู้บริหารมีแนวทางที่จะบริหารงานของตนได้

วิธีการงบประมาณหมายถึงปฏิบัติการที่ต่อเนื่องกันไปเป็นต้น ๆ ตั้งแต่การเตรียมงบประมาณ การเสนอ การอนุมัติ การบริหารกิจการตามงบประมาณที่ได้รับ และการประเมินผลของการใช้งบประมาณนั้น

การวางแผนเกี่ยวกับงบประมาณการศึกษา นั้น มิใช่เป็นความรับผิดชอบของคณะผู้บริหารการศึกษาแต่ฝ่ายเดียว แต่ย่อมเกี่ยวข้องกับประชาชนนั้นด้วย การที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วม นั้น คณะนักการศึกษาจะต้องวางวิธีการและสนับสนุนให้พลเมือง เข้ามามีส่วนร่วมด้วย ทั้งนี้เพื่อประชาชนจะได้ยินดีและพอใจ งบประมาณที่ดีนั้นจะต้องแสดงให้เห็นถึงการวางแผนไม่เพียงแต่การได้รับสนับสนุนอย่างใด เท่านั้น แต่ควรแสดงให้เห็นว่า ฝ่ายใดสนับสนุนบ้าง และต้องแสดง

³⁴ Mort, Paul R. Reusser, Walter C. Polly John W., Public School Finance, (McGraw-Hill Book Company Inc, New York and London 1960), p.345.

ให้เห็นว่าแผนงบประมาณนั้นได้รับความเห็นชอบจากใครบ้าง

การเตรียมงบประมาณการศึกษา ประกอบด้วยแผนการ 3 ประการคือ

1. แผนการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นแนวนโยบายการศึกษาที่จะจัดทำขึ้น
2. แผนการใช้จ่าย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แผนการศึกษานั้น ๆ จะต้องใช้จ่ายอย่างไรบ้าง
3. แผนการจัดหาเงินเพื่อจะให้ได้มาซึ่งเงินตามงบประมาณที่จะใช้จ่ายเพื่อนโยบายตามแผนการศึกษานั้น

แผนการศึกษา เป็นส่วนสำคัญที่สุดของการวางแผนงบประมาณ เพราะเป็นการคาดหมายไว้ว่า จะจัดการศึกษาให้เป็นไปในลักษณะใดบ้าง การวางแผนนั้นมีความสำคัญเช่นเดียวกับ การวางแผนสร้างตึก ซึ่งหมายถึงการวางแผนการศึกษาว่าจะให้อยู่ในชั้นไหน จะให้การศึกษา นั้นมีคุณภาพอย่างไร และขนาดไหน ดังนั้น แผนการศึกษาจึงต้อง

ก. แสดงให้เห็นถึงปรัชญาทางการศึกษา ซึ่งจะถือเป็นหลักปฏิบัติว่า คุณภาพชั้นไหน ครูอาจารย์อย่างไร อุปกรณ์อะไรบ้าง มีการสอนที่รอบ จะให้เป็นแบบปริมาณหรือคุณภาพอย่างไร แลไหน

ข. แสดงให้เห็นถึงการวางแผนการศึกษาตามปรัชญานั้น โดยวางแผนให้ชัดเจนว่า ปรัชญาแต่ละอย่างนั้นจะจัดใดวิธีการอย่างไรบ้าง

ค. มีการแปลความหมายของรายการในรายการต่าง ๆ ที่ได้จัดไว้ตรงตามปรัชญานี้ แล้วนำมาวางแผนงบประมาณแต่ละรายการให้เห็นได้ง่าย และชัดเจน เช่น ในการสร้างโรงเรียนก็ควรให้เห็นชัดว่า ขนาดไหน ลักษณะอย่างไร ผู้พิจารณาจะได้มีแนวคิดว่าจะควรใช้เงินอย่างไร มากน้อยเพียงใด จะได้เข้าใจว่า เอาเงินไปใช้จ่ายอย่างไรบ้าง หรือบางทีต้องกำหนดตัวเลขเป็นรายละเอียดต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ต้องให้ผู้พิจารณาได้เห็นชัดและเข้าใจง่ายว่า การใช้จ่ายเงินนั้นถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้พิจารณางบประมาณได้ง่าย

ง. งบประมาณต้องมีลักษณะรูปร่างที่เกี่ยวของ เกิดความสนใจที่จะร่วมเมื่อ งบประมาณต้องเป็น เครื่องมือที่ทุกฝ่ายสนับสนุนยินดีมาร่วมงาน เห็นคุณค่าและความจำเป็นที่ ต้องทำและไม่พุ่มเพื่อย จึงจะพิจารณาผ่านงบประมาณให้ หมายความว่าวิธีการงบประมาณ นี้ ต้องเป็นระบบประชาธิปไตย แต่ก็เป็นแบบเผด็จการก็ไม่จำเป็นต้องมี หรือพิจารณาข งบประมาณ เพราะใช้วิธีสั่งการเลย แต่ตามระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีการรับรู้ วางแผน เตรียมเงิน เตรียมงานร่วมกัน รัฐบาลต้องรู้แนวการศึกษาว่าจะจัดแบบใหม่ อย่างไร ไม่ ใช้รับรู้แต่ตัวเลขงบประมาณ และมักมีปัญหาคงเถียงกันมากก็เพราะการของงบประมาณไม่ซัด- เจม ไม่ทำให้ผู้พิจารณาเข้าใจได้ง่าย จึงไม่สามารถพิจารณาผ่านงบประมาณให้ได้ถูกต้อง หรือ อาจถูกคัดง้างงบประมาณลงเพราะรายการไม่ละเอียดพอ

แผนการใช้จ่าย ต้องขึ้นอยู่กับทักษะและประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้วเป็นแนวทาง เช่น เรื่องเงินเดือน ก็ถือเอาเงินเดือนในขณะนั้นเป็นแนวทาง นอกจากนั้นก็เอาตัวเลขต่าง ๆ ที่ สละสลวยในอดีตมาประเมินหาตัวเลขที่ต้องใช้จ่ายในอนาคต หรืออาศัยตัวเลขของปีที่แล้ว ๆ มา เป็นเกณฑ์ อาจเพิ่มและลดบ้างโดยอาศัยตัวเลขที่เคยใช้จ่ายอยู่แล้ว การใช้จ่ายที่ถูกต้อง จริง ๆ นั้น ควรชี้แจงรายละเอียดว่าจะจัดอะไร รายละเท่าไร ควรจัดประเภทรายจ่ายให้ เป็นประเภทหลัก ๆ เท่านั้น เช่น รายจ่ายสำหรับบริหาร รายจ่ายสำหรับบริการ รายจ่ายใน การดำเนินงานของสถาบัน รายจ่ายบำรุงรักษา ค่าใช้จ่ายคงที่ การลงทุนเพิ่มเติม และราย จ่ายเกี่ยวกับหนี้สิน จากรายจ่ายหลัก ๆ เหล่านี้ อาจแบ่งรายละเอียดลงไปอีกตามระบบบัญชี และแสดงไว้ในงบประมาณ ต้องมีการเปรียบเทียบกันที่ล่วงมาแล้ว 2-3 ปี เพื่อให้เห็นว่า ใช้อย่างไร ต่างกันอย่างไร และต้องมีการยึดหยุ่นได้บ้าง โดยวางงบประมาณเผื่อไว้ หรือไม่ ก็มีข้อกำหนดยึดหยุ่นเรื่องเวลาในการใช้ บางปีมีงบประมาณฉุกเฉินเตรียมไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อ ให้อยู่ยืดหยุ่นได้ แต่ถูกเงินด้ามักเกินไป แสดงว่าผู้พิจารณาไม่ได้พิจารณาอย่างละเอียดละออ การแปลโครงการออกเป็นค่าใช้จ่ายหมายความว่า โครงการศึกษาที่จัดขึ้นนั้นจะเกิดค่าใช้จ่าย อย่างไรบ้าง ตอนนั้นต้องพิจารณาทั้ง 3 ประการ คือ จะทำอะไร จะใช้อย่างไร และจะหาได้ ฆาอย่างไร ซึ่งหมายความว่าต้องพิจารณาการจัดทำ การใช้ และการหาค่าใช้จ่ายนั้น บางกรณี

ต้องพิจารณาการหาค่าจ่ายก่อนจึงจะคิดใช้ แต่การหาเงินมาก่อนแล้วจึงคิดใช้ เป็นวิธีที่ไม่ดี เพราะบางครั้งเมื่อได้เงินมาแล้ว ไม่ทราบว่าจะใช้ได้คุ้มค่าอย่างไร ก็ต้องใช้ให้หมด ๆ ไป เพราะไม่ได้วางแผนการใช้เงินไว้ แม้ว่าจะเงินทองจะจำกัด แต่ถ้าวางแผนโครงการที่ดีก็อาจจัดหาเงินทองมาเพิ่มเติมได้ เพราะอาจวิ่งเค้นหาเงินมาให้พอใช้ได้ ดังนั้น การวางแผนโครงการทำอะไรก่อน เป็นวิธีที่ดีที่สุด เมื่อได้โครงการแล้วก็จัดงบประมาณตามรายละเอียดต่างๆ ในโครงการนั้น ๆ เมื่อทราบการใช้จ่ายเงินเรียบร้อยแล้วจึงหาเงินมาให้พอเหมาะสมกับรายจ่ายนั้นจริง ๆ และการเปรียบเทียบรายจ่ายต่าง ๆ ออกเป็นเปอร์เซ็นต์ของงบประมาณเพื่อเป็นเครื่องแสดงให้เห็นแนวโน้มรายการศึกษาว่าได้กระจายได้ส่วนหรือไม่ และต่างกับปีที่แล้วอย่างไร

แผนการจัดหาเงิน วิธีการจัดหาเงินมาใช้ในงบประมาณนั้น ต้องแสดงที่มาของทุนทุก ๆ ด้าน การได้รับความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่มีผู้มอบให้ โดยเฉพาะภาษีอากรที่เก็บได้มาแล้วไร นอกนั้นก็อาจเป็นรายได้ที่คาดว่าจะหามาได้ ถ้าหากเป็นทุนที่ต้องเสาะแสวงหาจากการชำระ ก็ต้องดูว่าปีที่แล้ว ๆ มาการชำระเงินเป็นไปอย่างไรและอยู่ในระดับใดโดยเปรียบเทียบกับการชำระกับปีที่แล้ว ๆ มา การจัดหาเงินงบประมาณนั้นควรได้จากรายได้ของประเทศและต้องหาได้เองภายในประเทศ เพื่อจะได้รู้จักตนเอง รู้จักกำลังของตนเองว่าจะใช้จ่ายอย่างไรให้เหมาะสมกับกำลังของตนเอง ไม่ควรได้มาจากภายนอก เพราะจะทำให้วางแผนการใช้จ่ายไม่ได้ถูกต้อง เพราะไม่ได้หาได้เอง เงินในประเทศอเมริกา งบประมาณการศึกษา รัฐต่าง ๆ จัดขึ้นเอง รัฐบาลกลางช่วยแต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น และรัฐต่าง ๆ ก็ไม่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลกลาง เพราะไม่ต้องการให้รัฐบาลกลางเข้าควบคุมกิจการด้านการศึกษาในรัฐของตน ส่วนในประเทศที่แผนการศึกษาจัดโดยรัฐบาลกลางของประเทศ คือ รัฐบาลไทย โดยผ่านทางสภาการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

รัฐบาลตระหนักดีว่า การพัฒนาประเทศนั้นจะสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนในชาติ ดังนั้น ในปีงบประมาณ 2510 รัฐบาลจึงได้ตั้งงบประมาณรายจ่ายด้านการ

ศึกษาไว้เป็นจำนวน 2,866.6 ล้านบาท หรือ ร้อยละ 15.5 ของงบประมาณรายจ่ายทั้งสิ้น ซึ่งเป็นที่สองรองจากรายจ่ายด้านเศรษฐกิจ และเมื่อได้รับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมแล้ว งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาสูงขึ้นเป็น 2,881.8 ล้านบาท หรือร้อยละ 15.59 ของงบประมาณรายจ่ายทั้งสิ้น แยกเป็นรายจ่ายลงทุน 659.3 ล้านบาท รายจ่ายประจำ 2,222.5 ล้านบาท และในที่สุดเมื่อได้รวบรวมรายจ่ายทั้งหมดแล้วปรากฏว่ารายจ่ายด้านการศึกษาเป็น 2,973.3 ล้านบาท หรือ เป็น 15.82 % ของงบประมาณรายจ่ายทั้งสิ้น

รายจ่ายด้านการศึกษา ปีการศึกษา 2510 จำแนกตามกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. งานบริหารการศึกษา ร้อยละ 6.64 ของงบประมาณด้านการศึกษา
2. งานโรงเรียนประถมศึกษา ร้อยละ 51.67 ของงบประมาณด้านการศึกษา
3. งานโรงเรียนมัธยมศึกษา ร้อยละ 10.09 ของงบประมาณด้านการศึกษา
4. งานโรงเรียนเทคนิค ร้อยละ 14.48 ของงบประมาณด้านการศึกษา
5. งานมหาวิทยาลัย ร้อยละ 14.48 ของงบประมาณด้านการศึกษา
6. งานการศึกษาผู้ใหญ่ หองสมุดและพิพิธภัณฑ์ ร้อยละ .99 ของงบประมาณด้านการศึกษา
7. งานการศึกษาอื่น .67 ของงบประมาณด้านการศึกษา

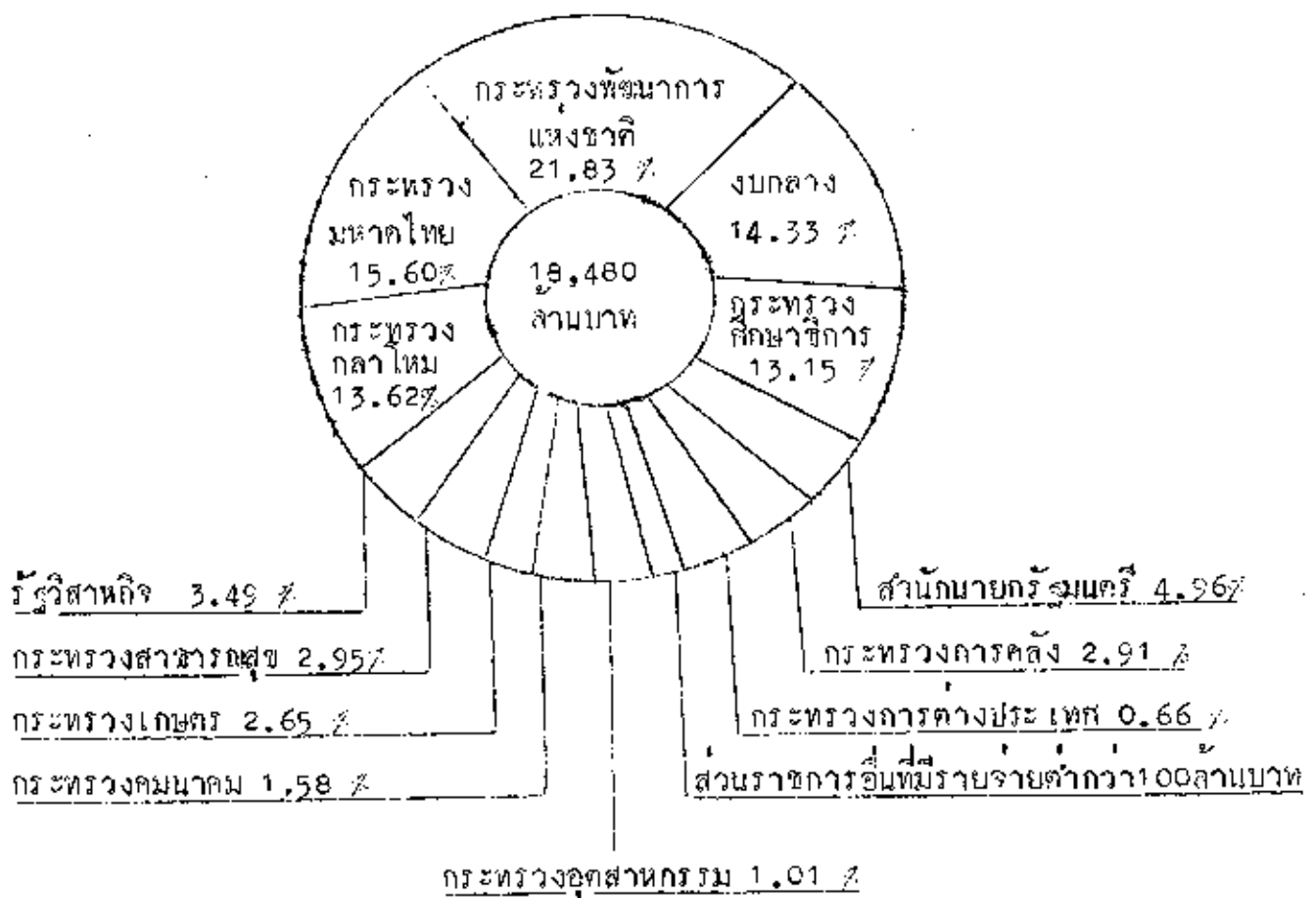
ตารางที่ 4

รายจ่ายจำแนกตามลักษณะงาน งบประมาณปี 2510³⁵

ลำดับที่	ลักษณะงาน	2510 จำนวน (ล้านบาท)	ร้อยละ
1	การเศรษฐกิจ	5,353.3	29.0
2	การศึกษา	2,866.6	15.5
3	การป้องกันประเทศ	2,618.4	14.2
4	การสาธารณสุขและสาธารณสุขการ	2,597.1	14.0
5	การรักษาความสงบภายใน	1,195.7	6.5
6	การบริหารทั่วไป	1,309.1	7.0
7	การชำระหนี้เงินกู้	1,671.7	9.5
8	รายจ่ายอื่น ๆ	868.2	4.7
	รวม	18,480.0	100.00

³⁵สำนักงบประมาณ งบประมาณประจำปีงบประมาณ 2510, (สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี ทรนคร 2509), หน้า 15.

แผนภูมิภาพที่ 1
งบประมาณรายจ่าย ปีงบประมาณ 2510³⁶
จำแนกตามหน่วยงาน

³⁶ สำนักงบประมาณ งบประมาณเพื่อความก้าวหน้า, (สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี 2510) หน้า 20.

ตารางที่ 5
 รายจ่ายจำแนกตามหน่วยงานของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ³⁷
 งบประมาณรายจ่ายปี 2510

ลำดับที่	หน่วยราชการ	ปีงบประมาณ 2510
1	งบกลาง	2,650,111,500
2	สำนักนายกรัฐมนตรี	925,483,800
3	กระทรวงกลาโหม	2,500,000,000
4	กระทรวงการคลัง	539,241,300
5	กระทรวงการต่างประเทศ	120,173,300
6	กระทรวงเกษตร	494,822,500
		(543,771,000)
7	กระทรวงคมนาคม	294,803,000
8	กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ	4,030,246,300
9	กระทรวงมหาดไทย	2,881,093,900
10	กระทรวงยุติธรรม	79,292,400
11	กระทรวงศึกษาธิการ	2,428,485,900
12	กระทรวงเศรษฐการ	64,418,200
13	กระทรวงสาธารณสุข	544,806,700
14	กระทรวงอุตสาหกรรม	203,407,100
15	ราชบัณฑิตยสถาน	754,700
16	สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	26,171,300
17	สำนักพระราชวัง	43,762,700

³⁷ สำนักงบประมาณ งบประมาณประจำปี งบประมาณ 2510, (ทำเนียบนายกรัฐมนตรี 2509) หน้า 4.

ลำดับที่	หน่วยราชการ	ปีงบประมาณ 2510
18	สำนักราชเลขาธิการ	1,210,300
19	รัฐวิสาหกิจ	645,709,100
รวมทั้งสิ้น		18,480,000,000

หมายเหตุ กระทรวงคมนาคมคลังเลขในวงเล็บ เป็นรายจ่ายซึ่งรวมเงินทุนไปรษณีย์เข้าไว้ด้วย ส่วนตัวเลขนอกวงเล็บหมายถึงเฉพาะเงินงบประมาณเท่านั้น

ตารางที่ 6

งบประมาณรายจ่ายดำเนินการศึกษา ปีงบประมาณ 2509-2511

ปีงบประมาณ พ.ศ.	จำนวนเงิน (ล้านบาท)	คิดเป็นร้อยละของงบประมาณรายจ่ายทั้งสิ้น
2509	2,503.9	16.54
2510	2,973.3	15.46
2511	3,363.9	15.82

ส่วนการพิจารณางบประมาณกระทรวงศึกษาธิการปี 2510 นั้น ได้จำแนกงานออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. งานพัฒนา ได้แก่ งานการการศึกษาที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2 2510-2512 จำนวน 18 งาน)
2. งานประจำได้แก่ งาน การศึกษาที่อยู่นอกเหนือที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ มีจำนวน 38 งาน

3. งานอื่น ได้แก่ งานที่ไม่ได้เกี่ยวกับการศึกษาที่อยู่นอกเหนือจากข้อ 1.2 เช่น งาน
โครงการวิทยาศาสตร์ งานบางงานในกรมศิลปากร และกรมพลศึกษา มีจำนวน 13 งาน

ตารางที่ 7

งบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการ³⁸ ปีงบประมาณ

2509-2512

ปีงบประมาณ	จำนวนเงิน (ล้านบาท)	% ของ G.D.P.	งบประมาณ แผ่นดิน	% เพิ่มจาก ปีก่อน	หมายเหตุ
2509	2,058.5	2.23	14.30	-	งบประมาณของกระทรวง
2510	2,430.2	2.44	13.15	18.1	ศึกษาธิการในยอดนี้ *
2511	1,230.8	1.14	5.79	49.4	
2512	1,367.8	1.17	5.63	11.1	

*หมายเหตุ : ได้รวมงบประมาณการศึกษาและงบอื่นที่ไม่ใช่การศึกษาไว้ด้วย

³⁸ กงหวางแผนการศึกษา, การวิเคราะห์งบประมาณต้นวงเงินของกระทรวงศึกษาธิการ,
2513 ภาคผนวก 19.

ตารางที่ 8
งบประมาณรายจ่ายของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ
2510 - 2512

	ปี 2510	ปี 2511	ปี 2512
กระทรวง	2,428,485,900	1,230,339,500	1,366,893,980
1. สำนักงานปลัดกระทรวง	67,564,800	79,198,200	77,599,200
2. กรมการฝึกหัดครู	115,003,400	148,588,600	159,869,200
3. กรมการศาสนา	23,799,100	25,363,700	25,641,600
4. กรมพลศึกษา	36,315,400	12,741,600	12,987,600
5. กรมวิชาการ	4,175,100	4,290,000	4,530,100
6. กรมวิสามัญศึกษา	370,972,300	404,229,900	420,368,020
7. กรมศิลปากร	28,398,400	31,765,100	30,996,700
8. กรมสามัญศึกษา	1,500,661,600	189,158,000	217,590,338
9. กรมอาชีวศึกษา	281,595,800	335,084,400	417,292,580

งบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมของกระทรวงศึกษาธิการปีงบประมาณ 2510 มีดังนี้

³⁹ สำนักงานปลัดกระทรวง	100,000 บาท
กรมการฝึกหัดครู	7,000,000 บาท
กรมการศาสนา	700,000 บาท"

³⁹สำนักงานงบประมาณ งบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม ปีงบประมาณ 2510, สำนักนายกรัฏมนตรี, 2510, หน้า 125-133.

ระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับ การเบิกจ่ายเงินงบประมาณ

รายจ่ายของส่วนราชการหมายความว่า รายจ่ายที่กำหนดไว้สำหรับส่วนราชการแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยเฉพาะ ซึ่งจำแนกรายจ่ายตามงบประมาณออกเป็น 10 หมวด คือ

1. หมวดเงินเดือน หมายความว่า เงินที่จ่ายแก่ข้าราชการทุกประเภทเป็นเงินเดือน โดยมีอัตรากำหนดแน่นอนในบัญชีถือจ่ายเงินเดือนประจำปีที่กรมบัญชีกลางได้ตรวจสอบถูกต้องแล้ว รวมถึงเงินที่กระทรวงการคลังกำหนดให้จ่ายในลักษณะ เงินเดือนและเงินเพิ่มพิเศษต่าง ๆ ที่จ่ายควบกับเงินเดือน

2. หมวดค่าจ้างประจำ หมายความว่า เงินที่จ่ายให้แก่ลูกจ้างประจำของส่วนราชการ โดยมีอัตรากำหนดไว้แน่นอนในบัญชีถือจ่ายที่กรมบัญชีกลางได้ตรวจสอบยืนยันว่าถูกต้องแล้ว และรวมตลอดถึงเงินที่จ่ายควบกับค่าจ้างประจำ

3. หมวดค่าจ้างชั่วคราว หมายความว่า เงินที่จ่ายเป็นค่าจ้างแรงงานสำหรับทำการงานปกติของลูกจ้างชั่วคราวของส่วนราชการ

4. หมวดค่าตอบแทน หมายความว่า เงินที่จ่ายตอบแทนให้แก่ผู้ปฏิบัติงานให้ทางราชการ ทั้งมีรายการแจ้งไว้ในบัญชี เช่น ค่าสอน ค่าจ้างนอกเวลา ค่าเช่าบ้านข้าราชการฯ

5. หมวดค่าใช้สอย หมายความว่า รายจ่ายซึ่งให้ไปมาซึ่งบริการ รายจ่ายเพื่อบำรุงรักษา หรือซ่อมแซมทรัพย์สิน รายจ่ายเพื่อทดแทนเกี่ยวเนื่องในการปฏิบัติราชการ และรวมตลอดถึงรายจ่ายซึ่งไม่มีลักษณะดังกล่าวข้างต้น ซึ่งได้รวบรวมไว้ในบัญชี ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลภายนอก หรือส่วนราชการ หากการบำรุงรักษาหรือซ่อมแซมทรัพย์สินก็ให้เบิกจ่ายเงินในหมวดนี้ แต่ค่าสิ่งของให้เบิกในหมวดวัสดุ ส่วนค่าแรงงานถ้าไม่เป็นการรับเหมาก็ให้เบิกจ่ายจากค่าจ้างประจำหรือค่าจ้างชั่วคราวแล้วแต่กรณี

6. หมวดค่าวัสดุ หมายความว่า รายจ่ายเพื่อซื้อสิ่งของซึ่งสิ้นเปลืองหรือสลายตัวในระยะเวลาสั้น หรือเปลี่ยนแปลงเพราะการใช้หรือบริโภค รวมทั้งค่าสิ่งของที่ซื้อมาใช้ในการบำรุงรักษาหรือซ่อมแซม ค่าซื้อสิ่งของที่คงทนแข็งแรงราคาหน่วยหนึ่ง หรือซื้อครั้งหนึ่งไม่

เกิน 500 บาท ให้เบิกจ่ายในหมวดนี้

7. หมวดค่าครุภัณฑ์ หมายความว่า รายจ่ายเพื่อซื้อหรือแลกเปลี่ยนสิ่งของ ซึ่งมีอายุในการใช้มีนาน หรือคงทนถาวร แต่ไม่รวมที่ดินหรือสิ่งก่อสร้าง รวมทั้งค่าใช้จ่ายต่างๆ เนื่องจากการประกอบ ติดแปลง ต่อเติม และค่าใช้จ่ายซึ่งรวมอยู่ในราคาของ เช่น ค่าขนส่ง ค่าภาษี เป็นต้น

8. หมวดค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง หมายความว่า รายจ่ายเพื่อซื้อหรือแลกเปลี่ยนที่ดิน และหรือสิ่งก่อสร้าง รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ซึ่งติดอยู่กับที่ดินและสิ่งก่อสร้าง และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เนื่องจากการก่อสร้าง เช่น ค่าต่อเติม

9. หมวดเงินอุดหนุน หมายความว่า เงินที่จ่ายเพื่อช่วยเหลือแก่องค์กร หรือเอกชน

10. หมวดรายจ่ายอื่น หมายความว่า รายจ่ายต่าง ๆ ซึ่งไม่เข้าลักษณะรายจ่ายหมวดหนึ่งหมวดใดข้างต้น และกระทรวงการคลังกับสำนักงานงบประมาณกำหนดให้อยู่ในหมวดนี้

พระราชบัญญัติงบประมาณ พ.ศ. 2502 มาตรา 8 กล่าวไว้ว่า งบประมาณประจำปีที่เสนอต่อรัฐสภานั้น โดยปกติให้ประกอบด้วย

1. ค่าแถลงประกอบงบประมาณแสดงฐานะและนโยบายการคลังและการเงิน สารสำคัญของงบประมาณและความสัมพันธ์ระหว่างรายรับ และงบประมาณรายจ่ายที่ขอตั้ง
2. รายรับรายจ่ายเปรียบเทียบระหว่างปีที่ผ่านมาแล้ว ปีปัจจุบันและปีที่ขอตั้งงบประมาณรายจ่าย
3. คำอธิบายเกี่ยวกับประมาณการรายรับ
4. คำชี้แจงเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายที่ขอตั้ง
5. รายงานเกี่ยวกับการเงินของรัฐบาล
6. คำอธิบายเกี่ยวกับหนี้ของรัฐบาล
7. รายงานการรับจ่ายเงิน

๘. ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี⁴⁰

ในการเสนองบประมาณนั้น ถ้าประมาณการรายรับประเภทรายได้อำนาจกฎหมายที่มีอยู่แล้ว เป็นจำนวนต่ำกว่างบประมาณรายจ่ายทั้งสิ้นที่ขอตั้ง ให้แถลงวิธีหาเงิน ส่วนที่ขาดดุลยต่อรัฐสภาด้วย แต่ถ้าเป็นจำนวนสูงกว่า ก็ให้แถลงวิธีที่จะจัดการแก่ส่วนที่เกินดุลยนั้นในทางที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

การเบิกเงิน ตามระเบียบการเบิกจ่ายเงินจากคลัง มีดังนี้

๑. การเบิกเงินจากคลังในกรณีเจ้าของงบประมาณในราชการบริหารส่วนกลาง ให้เบิกกับกรมบัญชีกลาง เว้นแต่หน่วยงานสังกัดส่วนกลางซึ่งมีสำนักงานอยู่ในส่วนภูมิภาค ให้เบิกกับคลังจังหวัด เว้นแต่จังหวัดพระนครและธนบุรี ให้เบิกกับกรมบัญชีกลาง

ในกรณีพิเศษ เจ้าของงบประมาณจะขอปฏิบัติเป็นอย่างอื่นก็ได้โดยกระทรวง เจ้าสังกัดขอด้วยความตกลงกับกระทรวงการคลัง

๒. การเบิกเงินกับคลังจังหวัด หรือการเบิกเงินของจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี กับกรมบัญชีกลาง ให้ทำได้แต่เฉพาะกรณีที่ได้รับอนุมัติเงินจัตสรร ยกเว้นกรณีงบประมาณรายจ่ายที่ไม่ต้องขอโอนเงินจัตสรร

๓. เมื่อเจ้าของงบประมาณได้ส่งตัวอนางลายมือชื่อผู้เบิกตามวิธีการที่กรมบัญชีกลางกำหนดแล้ว จึงให้ผู้เบิกนั้นทำการเบิกได้

๔. การเบิกเงินจากคลังทุกกรณี ให้ระบุดุลประสงคที่จะนำเงินนั้นไปจ่ายด้วย และห้ามมิให้ยื่นขอเบิกเงินจนกว่าจะถึงกำหนด หรือใกล้จะถึงกำหนดจ่ายเงินแล้วแต่กรณี

๕. การขอเบิกเงินงบประมาณรายจ่ายปีใด ให้วางฎีกาได้จนถึงวันทำการสุดท้ายของปีนั้น หรือวันทำการสุดท้ายของระยะเวลาของงบประมาณรายจ่ายข้ามปี เว้นแต่ในกรณีที่ได้มีการกันเงินไว้เบิกเหลือในปี หรือเหลือระยะเวลาแล้ว ให้วางฎีกาได้จนถึงวันทำ

⁴⁰ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 77 ตอนที่ ๘๘, พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2505.

การสุดท้ายของสามเดือนปฏิทินถัดไป

6. ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในปีใด โดยปกติให้เบิกจากงบประมาณรายจ่ายของปีนั้น
จ่ายไป แต่หากมีเหตุจำเป็นไม่สามารถเบิกจากงบประมาณรายจ่ายของปีเดียวกันได้ทันทีให้
เบิกจากงบประมาณรายจ่ายของปีถัดไปได้อีกหนึ่งปี แต่ค่าใช้จ่ายนั้นจะต้องไม่เป็นการก่อกวน
ผูกพันเกินงบประมาณ รายจ่ายที่ได้รับอนุญาต ทั้งนี้เพื่อให้เป็นขอตามวิธีการที่กระทรวงการ
คลังกำหนด

7. ค่าใช้จ่ายที่เบิกจากงบกลาง ตามรายการที่กระทรวงการคลังกำหนด ถ้า
ค้างเบิกให้นำมาเบิกจากงบกลาง ตามรายการที่เกี่ยวข้องของปีถัด ๆ ไปได้

ระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่าย มีดังนี้

1. ผู้อำนวยการจะกำหนดระยะเวลาของเงินประจำงวดเป็นปี ๆ ตามความ
เหมาะสมโดยจะแจ้งให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจทราบก่อนเริ่มปีงบประมาณอย่างน้อยหนึ่ง
เดือนปฏิทิน

2. ให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ ยื่นขอเงินประจำงวดต่อสำนักงบประมาณ
ก่อนเริ่มระยะเวลาของเงิน ประจำงวดไม่น้อยกว่า 15 วัน ตามแบบขอเงินประจำ
งวดที่สำนักงบประมาณกำหนด

3. การขอเงินประจำงวดสำหรับรายจ่ายต่อไปนี้ ให้มีรายละเอียดประกอบใบ
ขอเงินประจำงวด คือ

(1) หมวดเงินเดือนและหมวดค่าจ้างประจำ สำหรับอัตราเดิมถ้ามีการ
เปลี่ยนแปลงให้แนบบัญชีขอต่อจ่ายเงินเดือนประจำปี หรือบัญชีขอต่อจ่ายค่าจ้างประจำปีที่ได้
รับอนุมัติครั้งสุดท้าย ถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงก็ให้เพียงแนบเนาว่า ใช้บัญชีขอต่อจ่ายเดิม
ส่วนอัตราใหม่ให้แสดงเป็นรายอัตราแยกกองและแผนก

(2) หมวดค่าครุภัณฑ์ ให้แสดงรายละเอียดครุภัณฑ์ทุกรายการ รวมทั้งแจ้ง
จำนวนราคา แต่ละหน่วยประเภท ชนิด หรือยี่ห้อ (ถ้ามี) ของครุภัณฑ์นั้น ๆ

(3) หมวดค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง

(ก) สิ่งก่อสร้างที่จัดสร้างเอง ให้แสดง

1. ระยะเวลาทำการก่อสร้างและกำหนดวันเริ่มก่อสร้างโดยประมาณ
2. แบบแปลนและรายการก่อสร้างโดยสมบูรณ์
3. ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง แยกตามหมวดรายจ่ายโดยประมาณ

(ข) สิ่งก่อสร้างที่มีใ้จัดสร้างเองให้แสดง

1. ระยะเวลาทำการก่อสร้างและกำหนดวันเริ่มก่อสร้างโดยประมาณ
2. แบบแปลน และรายการก่อสร้างโดยสมบูรณ์ตามจำนวนที่สำนักงานงบประมาณกำหนด

(ค) ที่ดิน ให้แสดงจำนวนเนื้อที่ ที่ตั้ง โดยมีแผนที่ประกอบ

(4) หมวดเงินอุดหนุน ให้แสดงแยกเป็นรายการ

(5) หมวดรายจ่ายอื่น ให้แสดงแยกเป็นรายการ โดยมีรายละเอียดที่สำนักงาน

งบประมาณกำหนด

4. ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจใด จำเป็นจะต้องเพิ่มหรือลดเงินประจำงวดที่ได้รับอนุมัติแล้ว ให้ยื่นขอเปลี่ยนแปลงเงินประจำงวดต่อสำนักงานงบประมาณโดยใช้ใบขอเงินประจำงวด

5. เงินประจำงวดของแต่ละหมวดรายจ่ายในปีงบประมาณเดียวกัน เมื่อสิ้นงวดแล้วยังมีเหลืออยู่ ให้ยกเงินที่เหลือนั้นไปรวมสมทบกับเงินประจำงวดถัดไปในหมวดเดียวกัน

การวิจัยขั้นที่สี่ของ

การใช้จ่ายเงินงบประมาณนั้น ขึ้นอยู่กับแผนการศึกษาเป็นเบื้องต้น จะต้องทราบถึงปรัชญา นโยบายการศึกษาอย่างต้องแท้ จึงจะนำแผนการศึกษานั้นมาใช้ในแผนที่ 2 คือแผนการใช้จ่าย แล้วจึงถึงแผนที่ 3 คือ การจัดหาเงิน ดังนั้นในตอนนี้ จะนำแผนการศึกษาซึ่งเป็นแผนเบื้องต้นในการใช้จ่ายงบประมาณ

41 "ในสหรัฐอเมริกาได้มีการสำรวจแผนการศึกษาจากประชามติ ปรากฏจากรายงาน (1950-1958) ว่า ชาวอเมริกันต้องการให้จัดการศึกษาให้เด็กอเมริกันทุกคนได้มีโอกาสเทียมเท่ากัน และมุ่งให้ได้รับการฝึกงานมากกว่าการศึกษาทั่ว ๆ ไป"

1. ในปี ค.ศ.1959 Lawrence W. Downey ได้สำรวจและวิเคราะห์ความมุ่งหมายของการศึกษาของสหรัฐทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยได้สำรวจความคิดเห็นของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ และได้ใช้ Q-Sort เก็บรวบรวมข้อมูลชาวอเมริกันทั่วประเทศ ปรากฏผลสรุปว่า

1. ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐาน เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และไม่แสวงหาความรู้อยู่เสมอ
2. มุ่งให้ผู้เรียนร่วมงานกับผู้อื่นได้ และประพฤติตัวเหมาะสมเป็นพลเมืองที่จงรักภักดีต่อประเทศชาติ และสร้างมนุษยสัมพันธ์กับประชาชนชาติทั่วทั้งโลก
3. ต้องการให้ผู้เรียนมีสุขภาพทั้งกายและจิตใจ เข้มแข็งมั่นคง แข็งแรง มีมรรยาทดี ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
4. ต้องการฝึกเด็กให้เตรียมตัวพร้อมเพื่อประกอบอาชีพตามความสนใจ รู้จักการทำงานบ้าน และรู้จักการเศรษฐกิจภายในครอบครัว และใช้จ่ายอย่างประหยัด⁴²

⁴¹ Dorothy Westly-Gibson, Social Perspectives on Education: The Society, the Student, the School, (New York John Wiley and Sons, Inc., 1965 P.107.

⁴² Lawrence W. Downey, The Task of Public Education: The Perceptions of people (Chicago:Midwest Administration Center, the University of Chicago 1966), p.20.

รวมสรุปผลการวิจัยความมุ่งหมายการศึกษาตามแผนการศึกษาของชาวอเมริกันคือให้
เจริญขึ้นใน 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านสังคม ด้านส่วนตัว และด้านอาชีพ

และในปีเดียวกัน University of Alberta ประเทศแคนาดาได้นำเครื่อง
มือของ Downey ไปวิเคราะห์ในแคนาดาคู่บ้าง ปรากฏผลการวิจัยแตกต่างกันตามลักษณะ
บุคคลดังนี้

43 "เจ้าหน้าที่และอาจารย์ฝ่ายการศึกษาเห็นว่า ควรให้ความรู้ด้านวิชาการให้มาก
ที่สุด ส่วนศาสตราจารย์ ในมหาวิทยาลัยเห็นว่าควรให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมและด้าน
วิชาการ แต่ประชาชนลงความเห็นว่า ควรเป็นการฝึกฝนอาชีพ การเป็นพ่อเมืองดี
และให้ความรู้พอควร"

ส่วนความมุ่งหมายของการศึกษาของสหรัฐอเมริกา นั้น ประยูร อาษานาม ได้รวบรวม
ไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของครูประถม.....ว่า "ในปี 1938
The National Education Association ได้ประกาศความมุ่งหมายหรือแผนการ
ศึกษาของสหรัฐไว้ 4 ด้านคือ

1. สัจจการแห่งตน (Self Realization) มุ่งหมายให้อยากรู้รอบเห็น (Inquiring mind) และมีความรู้พื้นฐาน รู้จักสุนทรีย์ สันทนาการ และมีอุปนิสัยดีงาม
2. ถิ่นมนุษย์สัมพันธ์ มุ่งใจให้การพุดคำของบุคคล รู้จักการร่วมมือ สร้างมิตรภาพ รักบ้านและครอบครัว รู้จักทำงานบ้านและดำเนินชีวิตครอบครัวตามระบอบประชาธิปไตย
3. ด้านประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Efficiency) ให้สนใจในอาชีพ เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพ รู้จักเลือกอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ และรู้จักใช้จ่ายทรัพย์

⁴³Ibid p.80.

4. **ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง (Civic Responsibility)**
ให้รู้จักช่วยกันรักษาความบริสุทธิ์ของสังคม รู้จักใช้วิจารณญาณอย่างมีเหตุผล เข้าใจและปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง รู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ของตน⁴⁴

นอกจากนี้ประยูร อาษานาม ได้วิเคราะห์ความมุ่งหมายของการศึกษาใหม่โดยได้สรุปไว้ 4 ด้านคือ

1. **ด้านความรู้** ให้ผู้เรียนไม่ขาดความรู้ มีความรู้รอบตัว มีความรู้พื้นฐานที่จะศึกษาในระดับสูงขึ้นไป และสามารถในการแก้ปัญหา
2. **ด้านสังคม** มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นใกล้ชิด โดยมีมนุษยสัมพันธ์ กับชุมชนชุมชนโดยบ้านเพื่อผู้คนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม สัมพันธ์กับชาติบ้านเมือง โดยประพฤติตนเป็นพลเมืองที่ดีตามวิถีทางประชาธิปไตย และสัมพันธ์กับโลกโดยศึกษาเรื่องราวของชาติเพื่อนบ้านอื่น ๆ
3. **ด้านส่วนตัว** โดยให้มีสุขภาพอนามัย อารมณ์ จริยศาสตร์ และสุนทรีย์
4. **ด้านอาชีพ** ให้รู้จักสนใจในอาชีพ ประกอบอาชีพโดยสุจริต รู้จักประหยัดและใช้จ่ายทรัพย์สินในทางที่ถูกต้องเหมาะสม ส่งเสริมเศรษฐกิจของครอบครัว และเตรียมตัวฝึกอาชีพโดยขยันหมั่นเพียร และรู้จักใช้มือทำงาน⁴⁵

นอกจากแผนหรือวัตถุประสงค์ในการศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานของการจัดงบประมาณแล้ว การจัดหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพไม่ว่าการดำเนินงานด้านงบประมาณหรือด้านอื่น ๆ ย่อมมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานให้สำเร็จด้วยดี ดังนั้น จึงขอนำวิธีการจัดหน่วยงานแบบ Classic มากล่าว ณ ที่นี้

⁴⁴ ประยูร อาษานาม การศึกษาค้นคว้าคิดเห็นของครูประถมและครูในสถาบันฝึกหัดครู เล่มเกี่ยวกับความมุ่งหมายของการประถมศึกษา, (พ.ศ. 2512) หน้า 13-15.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 27-29.

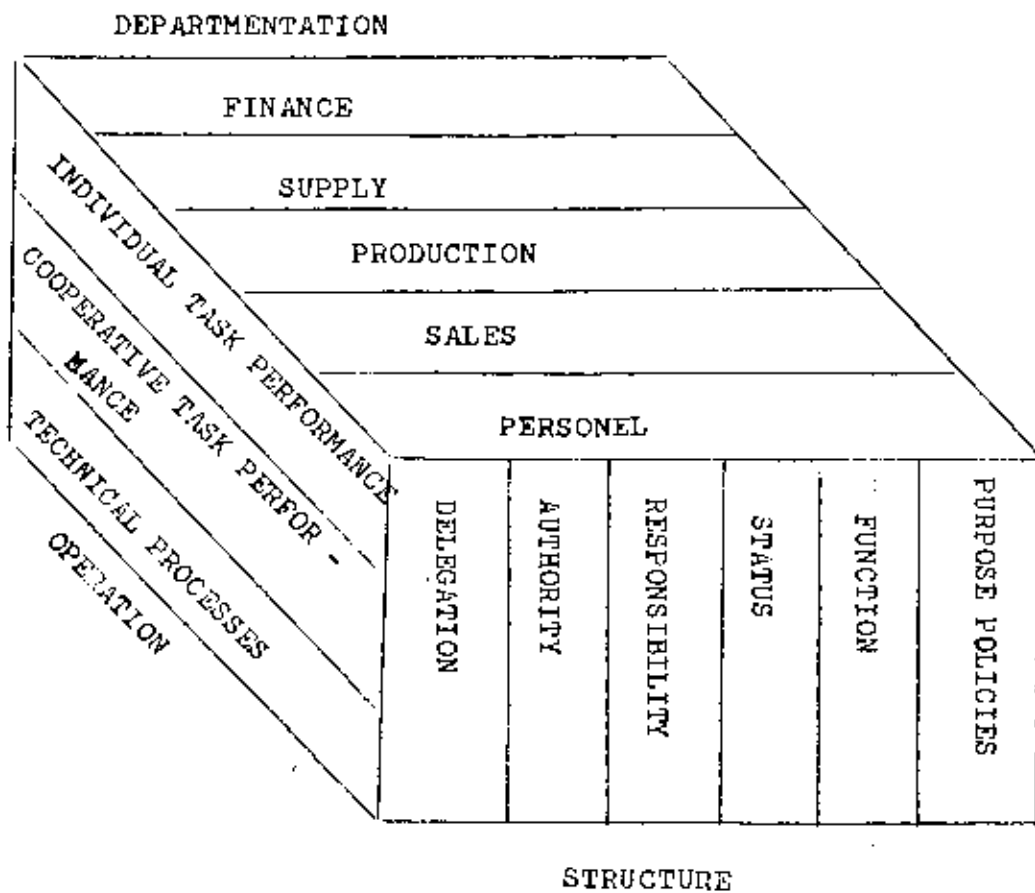
ทฤษฎีการจัดหาหน่วยงานแบบ Classic (The Classical Organization theory) บุคคลผู้ว่า คนที่รวบรวมทฤษฎีนี้คือ Fayol, Roontz, O. Donnel, Petersen, Plowman และ Trickett ทฤษฎีนี้ได้กล่าวไว้ว่า

การจัดหาหน่วยงานที่มั่นคงต้องคำนึงถึงตัวแปร (Variable) 3 คำคือ

1. คำว่าการแบ่งส่วนงาน (Departmentation) ออกเป็นหน่วยมีหัวหน้ากำหนดไว้อย่างแน่นอน
2. คำการกำหนดโครงสร้าง (Structure) ของระบบบริหาร โดยให้ตำแหน่งต่าง ๆ สัมพันธ์กับสถานภาพ (Status) และหน้าที่ของตน
3. คำการปฏิบัติ (Operations) ซึ่งแต่ละหน่วยงานจะต้องดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไปตามหน้าที่⁴⁶

⁴⁶Jame D. Theompson, ed. Approaches to Organizational Design
University of Pittsburg Press, 1966, pp. 6-12.

แผนภูมิภาพที่ 2
 ทฤษฎีการจัดหน่วยงานแบบ Classic⁴⁷

⁴⁷ Ibid, P.7.

ได้มีผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน ได้พยายามประมวลหลักการบริหารทั้งทางด้านการงานและการเงิน ศาสตร์ที่มีผู้นำมาใช้มาก คือ หลักรัฐศาสตร์ จิตวิทยาสังคม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจศิลป์ การศึกษา และสถิติศาสตร์ การประชุมที่นับว่าสำคัญที่สุด คือการประชุมที่ University of Denver ในปี ค.ศ. 1966 ซึ่งนักจิตวิทยา นักสังคมวิทยา นักรัฐศาสตร์ นักจิตวิทยาสังคมจำนวนมากได้ร่วมประชุมกับนักการบริหารการศึกษา เพื่อหาแนวทางพัฒนาทฤษฎีบริหารงานด้านการศึกษา ทำให้เกิดแรงกระตุ้นในการค้นคว้าวิจัย ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา และที่ยอมรับมี 4 ทฤษฎี คือ

1. การบริหารในฐานะการตัดสินใจ (Administration as Desision Making) ของ Daniel E. Griffiths
2. การบริหารในฐานะการแก้ปัญหา (Administration as Problem Solving) ของ John K. Hemphill
3. การบริหารในฐานะการกำหนดนโยบาย (Administration as Policy Making) ของ John Watson
4. การบริหารในฐานะกระบวนการทางสังคม (Administration as a social Process) ของ Jacob W. Getzels⁴⁸

สรุป

ผลงานด้านการเขียนและงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยที่นำมากล่าวในบทนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนแรกได้รวบรวมข้อเขียนเกี่ยวกับเรื่องระบบเศรษฐกิจ เศรษฐกิจการศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจการศึกษาในไทย ความสำคัญ อำนาจหน้าที่ และการปฏิบัติงานของสำนักงานประมาณ เกณฑ์การวางเป้าหมาย และการวางแผนการศึกษา ค.ต.ง.

⁴⁸ Jacob W. Getzels, James M. Lipham, and Roald F. Campbell, Education Administration as a Social Process: (Theory, Research, Practice) New York: Harper & Row, Publishers, 1968) P.19.

กระทรวงการคลัง กรมบัญชีกลาง การคลังในกระทรวงศึกษาธิการ งบประมาณของปี 2510 ของกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนระเบียบ กฎหมาย และวิธีปฏิบัติต่าง ๆ เกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ ส่วนในตอนที่ได้อบรมงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง เรื่องแผนการศึกษาของสหรัฐอเมริกา การวิเคราะห์การศึกษาของชาติอื่น ทฤษฎีหน่วยงานแบบ Classic และหลักการบริหารการศึกษาในต่างประเทศ